

delavsko kmečka enotnost

Iz vsebine: Naš veliki prvi maj. — I. M.: Trdo je garal vse življenje. — Tomo: Prvomajski spomini. Dr. Danilo Kuštrin: Sedaj je čas. — Dr. J.: Nekaj o perućinski kugi. — Štirideset let Gozdne zadruge v Padričah. — Za blagor jugoslovanskih ljudstev. — Parada mladosti, zdravja in moči.

GLASILO ENOTNIH SINDIKATOV ZA SL. PRIMORJE IN TRST

Leto III, št. 12. Poština plačana v gotovini. Trst, 7. maja 1947. Spedizioni in abbon. postale 11° gruppo. Cena: 8 ML, 6 JL, 4 din.

Dokaz moči in pravice

Tržaško delavstvo in z njim vse ljudstvo Tržaškega ozemlja pa tudi vsi njegovi tlačitelji in poverjeniki oblastniki zlepa ne bodo pozabili 1. maja 1947: na silne kulturne manifestacije miroljubnega etaoishrdi m festacije miroljubja in bratstva pa hkrati nepremagljive moči stotisočev pa tudi ne onemoglega obupa pešci- ce zakrknjenih ljudskih sovražnikov. Na svoji današnji stopnji razredne borbe so tržaške delavne množice v prvomajskih dneh neustrašeno raz- vile zastave miru in bratstva, odvis- nosti in svobode, narodnostne ena- kopravnosti in resnične demokracije. Nezadržno so manifestirale svojo pravico do dela in kruha, do oblasti.

Ko so se lani ob istem času gni- le na Veliki trg, so bili pogoji in okoliščine njih borbe na videz dru- gačne. Pripadnost tržaškega ozemlja in vse Primorske k ljudski Jugosla- viji se je polagala na tehnično vse- ga političnega dogajanja. V lanski prvomajskih dneh je dosegla borba zanj svoj edoličilen trenutke.

Odtlej so se razvile nove razme- re. V Parizu so Trstu skovali nov državnopravni okvir. Kampanija ka- pitalističnih hlapcev se je stopnjeva- la spričo varljivih upov v obnovo- slabo prikrita fašističnega imperia- lizma. Val bombnega terorja v zim- skih mesecih, združevanje vseh

drobcev razpadlega, degeneriranega šovinizma v Legi nazionale, podla- gonja klevetniškega tiska proti vse- mu, kar je bilo ljudskega in demo- kratičnega, vse zavlačevalne in raz- kolniške mahinacije proti sindikalni združitvi tržaških delavskih ljudi, vse preračunano stopnjevanje brezposel- nosti, draginje in bede, vsa zločin- ska spekulacija s Trumanovo impe- rialistično vojno politiko so bila zu- nanja znamenja besne ofenzive proti ljudskim silam Tržaškega ozemlja, ofenzive, ki je trajala leto dni.

Se je mar na stvari kaj spreme- nilo? 1. maja 1947. je tržaško ljudstvo izšlo iz borbe ojačeno, še vse bolj strnjeno, e vse bolj nepremagljivo. Z njegove ravne poti resnični de- mokraciji in bratstvu, sindikalni združitvi in narodnosti enakopravno- sti, miru in oblasti nasproti, ga ni- so odvrnili paglavci ne s svojimi o- gabnimi pretepaškimi nastopi pred Slovenskim narodnim gledališčem in proti štafetam fizikulturikov ne s svoji mlaježem ob delavskem kon- certu na Velikem trgu. Niso hlapčev- niki niti krivi trgovniki hlapčev- skih in zakotnih prvomajskih pro- slav, ki so priklicali na pomoč celo poverjenike javnega miru in blagra, da bi odrinili s čela vsega ljudstva ravno delavski razred, da bi ločili od vseh ljudskih zastav ravno rdeči prapor, ki naj bi mu sami sinžili, izolirali prav tisto avantgardo, ki je vse ljudstvo povedla skozi zadnjo vojno katastrofo do zmage nad fašiz- mom, do miru in svobode. In ni ga odvrnil z njegove ravne poti niti bombni teror, ki mu v petdesetih letih tržaške razredne in politične bor- be in jim niti v petindvajsetih letih fašistične strahovlade ni primere.

Z nizom miroljubnih, kulturnih prireditvev, z jekleno mirnimi živci, z novimi krvavimi žrtvami, z veličast- nim nastopom stotisočglavih množic je tržaško ljudstvo izpričalo svoj ja-

Na pragu novih borb

Za demokratično ureditev delovnih odnosov in socialnega položaja delavstva

Z aprilom so končno zapadle delovne pogodbe, ki urejajo delovne odnose med večino tržaškega delavstva in njegovimi delodajalci. V zadnjih mesecih, ko so se izvršila mezdna gibanja po celi vrsti strok in so se krpučale njih mez- dne določbe, da bi se spravile v sklad in vsaj delno dohitele vrto- glavo naraščajoče cene življenjskih potrebščin, so jih podaljševali od meseca do meseca, dokler niso po svojih normativnih določbah posta- le že povsem neskladne z razvo- jem razmer. Sedanje delovne po- godbe, ki veljajo v coni A, izvirajo po svoji sestavi in osnovnih načelih še zmeraj iz fašističnih časov. To niso pravzaprav nobene pogodbe, ampak vsiljeni predpisi, ki mimo volje delavstva odražajo njih delovne obveznosti in socialni položaj, kakor je to kazalo režimu in kapitalu, ki mu je ta režim sle- po služil.

Čas je dozorel

Ze ponovno so Enotni sindikati začeli vprašanje novih delovnih pogodb, v katerih naj bi prišla do izraza demokratična načela in se zavarovali resnični delovni, social- ni in gospodarski interesi delav- stva in nameščenecv. Se zadnjič je pokrajinski odbor ES na svoji seji razpravljati tudi o tem vprašanju in proglasil načela, na katera se bodo sindikalne organizacije opi- rale pri pogajanjih za nove delov- ne pogodbe. Čas je dozorel in, ka- kor kaže, se bo velika borba za novo ureditev delovnih odnosov na Tržaškem ozemlju sprožila prav ta teden. Borba bo velikega po- mena, ker bo zajela prav vse, ki si s svojimi rokami in možgani, s

svojo sposobnostjo in znanjem slu- žijo zase in za svoje družine svoj vsakdanji kruh. Vsa prizadevanja, da se doseže skupna stanovska or- ganizacija, bodo v tej borbi proti izkoriščanju človeka po človeku doživela in nedvomno prestala svo- jo prvo preizkušnjo. Parada sil, ki smo jih doživeli v prazničnih pr-

lih strokah. Iz teh podrobnih do- ločil načrta povzemamo:

Skrb za mladino

Delodajalec in sindikalna orga- nizacija sta dolžna zagotoviti va- jenco v okviru delovnega časa dnevno 2 uri za obiskovanje stro-

PRVOMAJSKI SPREVOD NA GARIBALDIJEVEM TRGU

vomajskih dneh, ko smo lahko ma- terialno presodili in ocenili moč delovnega ljudstva, je tudi za ta primer porok uspeha. Enotni sin- dikati so se tako moralno pa tudi materialno pripravili za borbo. Tov. Vojmir je zadnjič na seji po- krajinskega odbora razvil načela, na podlagi katerih bo treba na no- vo urediti socialni in gospodarski položaj žene in mladine v tovarni in delavnici, omogočiti kulturni napredek delavstva, urediti njih so- cialno zavarovanje, jih zavarovati pred brezposelnostjo in zaščititi pred samovoljo delodajalcev.

kovne šole, ne da bi mu bili ka- korkoli zmanjšali njegovi prejem- ki. Velika podjetja morajo ustano- viti na lastne stroške strokovne šole za vajence. Ista obveznost velja za določene skupine posameznih manjših podjetij.

Prekinitev delovnih odnosov

Prejemki vajenca morajo znaša- ti v primeri s prejemki delavca pri starosti do 16. let po 60, po 16. letu po 80%.

Nosečim ženam se prizna dop- ust po 3 mesece pred porodom in 6 tednov po porodu z 2/3 povi- škom mezde in doklad.

Vsak delavec, ki služi polno leto dni, ima pravico polno plačenega dopusta. Dopusti trajajo po letih službe po 12 do 28 dni na leto.

Vse sprejemi na delo ali odpusti z dela, se opravijo v sporazumu med upravo podjetja in tovarni- škim odborom. Pri odpustih je tre- ba vpoštevati delavčeve družinske obveznosti in delovno dobo. V pri- meru odpusta z dela ali opustitve dela ima delavec pravico do od- pravnine in pokojnine.

Za izredno delo veljajo v prvih treh urah dela 60, v naslednjih in nočnih urah 100, pri rednem noč- nem delu (v času med 20 in 8. uro zjutraj) 50 odstotni poviški osno- vne mezde. Posebne poviške je tre- ba določiti za težja (v predorih, pri visokih pečeh itd.)

Delavcu, ki mu je — ne po nje- govih krivdi — onemogočeno 40 ur dela v tednu, ima pravico do polne mezde za vseh 40 dolžnih delovnih ur.

Doklade

Delavci in delavke imajo pravi- co do dodatka po 100 lir dnevno, če v podjetju ni menze, kjer bi dobili hrano. V podjetju z več kot 30 delavci in nameščenici je treba tako menzo ustanoviti.

V primeru bolezni ohrani dela- vec 10 mesecev pravico do svoje- ga dela, v prvih 6 s polno, v na- slednjih 6 s polovično mezdo, v vsem času bolezni pa s polno dra- ginjsko doklado.

Delavci prejmejo letno po eno delovno obleko in par čevljev ter tedensko 1/2 kg mila; dalje odškod- nino za orodje, če je njihova last. Končno imajo pravico do draginjs- ke doklade.

Osnova načela

Osnovne mezde in plače, ki jih bo določala nova delovna pogodba, bodo morale biti take, da bodo krile minimum življenjskih potreb- ščin delavca in nameščenca. Sle- herni stroki mora biti dana mož- nost, da si izposluje višje plače v skladu s kvalifikacijo in special- izacijo svojega dela in delavca. Minimalna mezda pa mora biti za- jamčena slehernemu človeku in na- meščencu stroke in stopnje.

Uveljaviti se mora načelo 40 ur dela na teden za delavstvo vseh strok. Vse delovni čas, ki bo segal preko teh ur, mora biti štet med izredni delovni čas. Le tako bo mogoče uresničiti pravico gospo- darsko in socialno načelo enakosti.

sní program nasproti škofu Julinu, ki je sredi med prvim in drugim bombnim zločinom svojih »verní- kov« licemersko daroval mašo »za delavce« tam, kjer jo je štiri dni prej fašistični pater odslužil za po- kojnega duceja, in nasproti Don Mar- zariju, ki ga ni bilo sram posveti- ti teh zločinov in zločincev z jav- nim očenamem. Ga potrdilo pred po- verjeniki reda in javnega blagra vsem njihovim imperialističnim rač- unom navkljub. Ga končno glasno in svečano izpovedalo pred vsem svetom.

Svoj veliki program dela in kru- ha, bratstva in enakopravnosti, svo- bode in neodvisnosti, resnične ljud- ske demokracije.

MARKO

ZUNANJEPOLITIČNI PREGLED

Komentarji o moskovski konfe- renci, ki se je pretekli teden kon- čala, še vedno polnijo stolpce sve- tovnega časopisja. V velikem de- lu zahodnega tiska so ti komen- tarji za las podobni onim, ki so izhajali po vsakem zasedanju šti- rih zunanjih ministrov in kot so se pojavljali tudi med moskovsko konferenco. Pišejo jih ljudje, ki s kar presenetljivo prizadevnostjo iščejo, beležijo in razpihujejo vsak, pa čeprav najmanjši nesporazum med štirimi velesilami in poskušajo dokazovati: glejte, ljudje, spo- razum med zavezniki ni mogoč, nova vojna je tako rekoč neizbež- na...

Podobna prerokovanja, danes kot nekdanj zavita v lepe, pa zalo- nič manj hinavske fraze o medna- rodnem sodelovanju, poznamo že iz preteklega leta, ko je bilo treba pripraviti mirovne pogodbe z Ita- lijo in ostalimi nemškimi sateliti. Ta naloga se je takrat zdelo — če bi hoteli verjeti tem mračnim pre- rokom — nemogoča in neizvedljiva — in vendar je italijanska mi- rovna pogodba pod streho in z njo pogodbe z Bolgarijo, Romunijo, Madžarsko in Finsko. Pot do njih ni bila lahka — bile so potrebne štiri konference zunanjih mini- strov, bila je potrebna dolga mi- rovna konferenca v Parizu.

Vprašanja, o katerih razpravljajo sedaj Svet zunanjih ministrov — Nemčija in Avstrija — so težja in obsenejša. Zaradi tega bo verjet- no tudi pot do rešitve težavnosti in daljša — vendar pa končno uspešna. Moskovska konferenca je storila v tem pogledu velik in po- menben korak naprej, čeprav ve- liko število teh vprašanj še čaka rešitve, je bil vendar marsikje dosežen sporazum, v ostalih vpra- šanjih pa so se mnenja zblížala. One, ki iščejo vsak spor kot dlako v jajcu, pa je moral razočarati celo govor ameriškega zunanjega ministra Marshalla, še bolj pa iz- jave generalisima Stalina Haroldu Stassenu, ki kažejo, da je SZ trd- no odločena boriti se za mir in ga tudi doseči. V tej borbi uživa ZSSR podporo demokratičnih množic vsega sveta, ki so 1. maja ponov- no izpričale svojo voljo: mir in resnična demokratična praksa.

Borba, ki jo vodijo demokratične napredne sile v svetu, ni lahka. Oblike reakcionarne kampanje proti resnični demokraciji, proti ljud- stvu, ki je nosilec te demokracije, zavzemajo vse bolj odkrito fašistič- ni značaj. Vse to dokazuje moč naprednih sil, proti kateri so osta- la, mirnejša sredstva odpovedala; kaže nam pa tudi, da poskusi za prepored fašizma, ki jih opažamo pri nas, niso osamljen pojav, tem- več da jih zaznavamo povsod tam, kjer je moč delovnega ljudstva tako mogočno narasla.

V ZDA, v deželi »največje de- mokracije« se množe poskusi vja- de, da bi omejila pravice delavcev, da bi jim odvzela pravice, ki so si jih v dolgi borbi pridobili. Odpor delovnega ljudstva proti tem »de- mokratičnim« ukrepom pa otežuje njega razkol na dve sindikalni or- ganizaciji, od katerih ena — AFL — nikakor ne odgovarja interesom delavcev, saj je razbijaška že po samem nastanku — rodila se je po krvavih majskih dogodkih 1. 1886 v Chicagu (iz takratne borbe ame- riških delavcev izvira praznovanje 1. maja), da bi pomagala krotiti borbo delovnega ljudstva za svoje pravice. Prav te dni je bil eden izmed voditeljev AFL izključen iz organizacije — ker se je udele- žil prvomajskih proslav... Položaj v Ameriki nam jasno kaže, kako težak je položaj delovnega ljud- stva brez močne, brez borbene

(Nadaljevanje na 2. strani)

NAŠ VELIKI PRVI MAJ

Dan za dnem

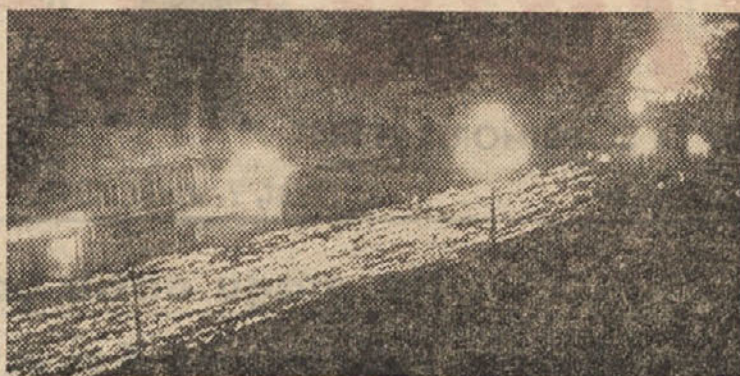
Za nami je letošnji prvomajski praznik, prvi, ki ga je tržaško ljudstvo doživelo na Tržaškem zemlju. Za nami so nepozabni dnevi kulturnih prireditev, fizikulturnih tekmovalij, veličastne revije naših mladih moči na stadionu, sijajne baklade, mogočnega zborovanja na Velikem trgu in nezadržanega pohoda po središču mesta. Za nami so dnevi parade naših sil, triumfa naše civilizacije, zmage naše kulture nad barbari našega stoletja.

Merila sile in dela

Ko je pred dnevi koordinacijski odbor za prvomajsko praznik objavil gole številke in neraz, si je bilo mogoče preko silnih doživetij ustvariti pravo sliko vse veličine teh dni: 60.000 ljudi za malone 29.000 baklami pri bakladi, na pločnikih, na Montebellu, 120.000 na Velikem trgu, 80.000 od Velikega trga

do Stare mitnice, 50.000 na stadionu in okrog njega, 9.000 telovadcev, 2700 pevcev, domala 1000 godcev, do 100.000 delovnih ur za priprave, pri katerih je mesec dni stalno ali delno sodelovalo nad 3000 ljudi, na stotine hl. pijač, 40.000 obloženih kruhov in žemelj, 20.000 zavojev piškotov, 10.000 škatel sardin, prenočišča za 6000 ljudi iz Nabrežinskega, koprškega in Bujskega okraja, vse delo domala prostovoljno, vsi stroški kriti in preseženi skoraj za 10.000 lir iz lastnih virov in zbirke, dovršena organizacija in vzoren red, nobene zmešnjave ne nesreče, če izvajamo teror fašističnih zločincev.

In prav ta teror je še potrdil silno disciplino in požrtvovalnost vseh sodelujočih. Zares ljudje, ki so pripravili in speljali to ogromno delo, so v polni meri zaslužili zahvalo odbora in vsega ljudstva.

PRVOMAJSKA BAKLADA

Počasi so se množice okrog polnoči razšle, še vse prevzete od prelepe igre luči in barv.

Kdo je dodobra zaspal to noč? Ze ob zori so godbe dramile ljudi in jih klicale v zbor? Ze v prvih jutranjih urah so hoteli na zbirališče v Rojanu, pri Sv. Ivanu, Sv. Jakobu in drugod. Ze ob 9. so se premaknile prve kolone, strnjene in mogočne s svojimi zastavami, rdečimi, narodnimi, državnimi, športnimi, s svojimi godbami, na pot proti Velikemu trgu. In v vsa ki desetisoči ljudi. S pesmijo in vzkliki, ob morju, po Mazzinijevi ulici, po Corsu. Sredi gostih špalirjev navdušenih gledalcev, — razen v kotu na dveh otokih sredi trga, kjer se je drlo in žvižgalo nekaj 100 histeričnih žensk in pobesnelih fantalinov, v sramoto vsej kulturi svojega naroda.

Z mladino na čelu

Minulo je že poldne, ko se je pričel razvijati mogočen sprevod vsega ljudstva s trga nazaj po Corsu proti stari mitnici. Za rdečimi zastavami slovenske in italijanske, tržaške in fizikulture, za njimi tisoči mladincev in mladink v krojih, pa godbe in množice zborovalcev in strnjenih vrstah. Vmes transparenti. Nekje sredi Corsa se je ponovilo nekaj izpadov onemogle jeze redkih skupin fašistov in šovinistov, povsod drugod navdušeno ploskanje, pozdravljanje, vzklikanje, veselje.

Medtem je bil stadion pri Sv. Soboti že pripravljen, da sprejme vse ogromne množice na njihovo veliko kulturno prireditev, ki je trajala vse popolne do mraka. O njej poročamo podrobneje na drugem mestu.

Triumf duha nad zločinom

Politični pomen prvomajskega praznika je bil samo še poudarjen z vso gonjo in ustrahovanjem, z vsemi bombami, ki so ga ž njimi hoteli za vsako ceno preprečiti ostanki tržaškega in južnjaškega fašizma, ter z vseh vetrov naneseni pritepenici in „begunci“. Zaman so se zaganjali njihovi listi in organizacije proti zastavam, ki naj bi vihrale ob teh glavnostnih dneh poleg rdečega prapora. Nič jim nista pomagala ne oklevanje ZVU, ne odkol njene civilne policije. Izjalovile so se mahinacije, ki so ž njimi hoteli pognati delavstvo in vse ljudstvo za ploteve sportnih igrišč in med zidove predmestnih krčm. Zgrešile so cilj vse bombe, ki so jih zločinsko nametali med najgostejše vrste ljudi, med povorke, pa čeprav so ranile nad 30 ljudi.

Blesteči slapovi luči in zvezd

Niso se v sredo zvečer dodobra razžareli kresovi po vsej Tržaški Veni, od Sv. Križa do Socerba, v svojih zvezdnatih in napisnih ispeljavah, ko so se pričeli iz treh smeri zlivati proti središču mesta ognjene reke desetisočev delavskih manifestantov. Prelesten je bil pogled na valove svetla, ki so ga prenašale množice iz Rojana, od Sv. Jakoba, iz Sv. Ivana in Sv. Sobotne po glavnih ulicah mesta, svet prvomajske noči, svet svobode in zmage. Razigran je bil korak ljudi, ki so ponosno sledili zvokom prvomajskih koračnic v tržaško prvomajsko noč. Potem je treščilo med nje kakor iz jasnega, enkrat, dvakrat, tretjič. Zahrbno in zločinsko. Padali so ljudje, kri je pordečila asfalt, množica pa je korakala dalje. In veličastni veletok ognjev in usahnih in godbe niso utihnile. Zmuden in bedni so zbežali zločinci.

Kakor v pravljici iz tisoč in ene noči so sredi tople montebeleške noči zažareli mavrični slapovi luči in zvezd. Tisoči so bili vžigani ob igri umetnih ognjev, ki so se jim tisto noč pričarali iz teme, v nav-

pičnih črtah so zašelestele rakete visoko nad Rocolom, se razpočile v bogate krošnje, belih, rdečih, modrih, zelenih biservov, ki so se počasi povezali nad prostrano igrišče, se poigravali v zraku, padali, ugašali v temi. V čarobne sence so se spletale in zavrtale jarke barve, se lovile žareče kroglice, se usločile in ostrile v ostre kote peterokrakih zvezd.

Ze zdavnaj Trst ni videl tako lepih, tako uspešnih umetnih ognjev.

Morje ljudi in zastav

Morje ljudi in zastav je zalilo ves Veliki trg do roba in čez. Kdo bi jih štel? Kvečjemu meril po času in metrih! 120, 130 tisoč, celo uro in pol je zalivalo trg iz dveh smeri. Celu uro in več so orili klici, je odmevala pesem, so se oglašale godbe po prostranem trgu.

Dva govora

In potem sta govorila Gasparini in Bukovec. Bratsko, prevzeta od sile tržaških ljudskih množic. O prazniku moči, o prazniku vsega ljudstva in vseh zastav, o zmagi dela, svobodi, ki se ji ljudstvo nikoli več ne bo odrelo, o obrambi slovanstva in Italijanstva pred iz-

koriščevalci in njih hlapci, o borbi za neodvisnost in blagostanje proti bedi brezposelnosti, za tesno povezavo z zaledjem, za triumf demokracije. Tov. Vojmir je poudaril, da praznuje ljudstvo tokrat 1. maj v znamenju borbe za ostvaritev enotne fronte vseh demokratičnih množic, v duhu najširše mobilizacije svojih sil. Zato je nujno, da se ne glede na ideološko, versko ali narodno opredelitev združijo proti vsakršnemu imperializmu. Borba, ki se je sprožila takoj po maju 1945, pomeni nadaljno borbo za narodno svobodo, pomeni nadaljno združitev italijanskih in slovenskih demokratičnih množic, pomeni za Slovence in Hrvate borbo za narodno enakopravnost, za svobodo kulturnega udejstvovanja.

Leto dni borbe proti veleposestniškim izkoriščevalcem

Listi so v zadnjem času dokaj poročali o pogozdovanju in kmetijskih delih ter težavnih razmerah poljskih delavcev in delavk. Nekaj podatkov ni bilo povsem jasnih. Zato je prav, da pojasnimo razvoj borbe za veleposestniki za ureditev delovnih odnosov kmetijskih delavcev in nameščencev.

Borba se je pričela že pred poldrugim letom. Kmetijski enotni sindikat se je pričel že takrat pogajati z veleposestniki za ureditev nevdržnih razmer, v katerih so morali kmetijski delavci služiti svoj kruh. Po dolgotrajnih in težkih pogajanjih je bila lani v marcu sklenjena nova delovna pogodba. Prej je bila še zmerom v veljavi stara fašistična pogodba, po kateri je bil kmetijski delavec pravi suženj svojega gospodarja. Nova pogodba ni pomenila do kraja izpolnitve utemeljenih zahtev kmetijskega delavstva in še vse, kar je bilo v primeri s prejšnjim stanjem izboljšano, je bilo doseženo z največjimi napori pri pogajanjih, ki so trajala tedne in mesece. Pogajanja so bila večkrat prekinjena, ker veleposestniki niso hoteli niti za las popustiti od svojega stališča. Prišlo je celo tako daleč, da je poverjenik za kmetijske zadeve pri ZVU major Sutherland nazadnje zaklenil sobo, v kateri so se pogajali, in kratkoma izjavil, da je nihče ne bo zapustil, dokler pogodba ne bo podpisana. Z njim vred so ljudje ostali 18 ur v sobi brez hrane in brez vode.

Pogodba je veljala leto dni, do konca letošnjega februarja. Dotlej so bile draginske doklade na pobudo ES dvakrat povišane. V aprilu so se pričela pogajanja za nove doklade, zato da se glede doklad doseže izenačenje z industrijskimi delavci. Veleposestniki (Associazione agricoltori giuliani) spet niso hoteli ničesar vedeti o tem. Trdili so, da je položaj kmetijskih delavcev docela drugačen od industrijskih.

Pogajanja so spet dospela do mrtve točke, tako da so se morali kmetijski delavci v tržiskem okraju odločiti za stavko. Pridružili so se jim hlevarji in polovinarji. Kakor je znano, je stavka uspela. Veleposestniki so izprevideli, da je minil čas fašistične samovlade, ko so ravnali s kmetijskim delavcem kakor z živino. Naleteli so na trdno, in močno delavsko organizacijo, ki brani pravice vsega delavskega razreda in vsakega poedinega delavca. Zato so že drugega stavkovnega dne pristali na pogajanja o povišanju doklad. Tudi poverjeniki major je spoznal položaj in izvajal vse posledice. Tako so se jansko kmetijski delavci v okviru svojega sindikata dosegli svoj prvi uspeh v borbi proti izkoriščanju in za svoj kruh. Prihodnjič bomo pojasnili razloge in okoliščine, v katerih je bil dosežen zadnji sporazum za delavce in delavke pri pogozdovanih delih.

Marij Gerbec

SPET SO PODRAZILI plin, elektriko in vodo. Novih cen sicer še niso objavili, veljale pa bodo od 1. maja dalje. Poverjeniki zatrjujejo, da se je to zgodilo zaradi povišanja mezd in plač pri Mest-

Tudi današnja številko

pošiljamo nekaterim članom Enotnih sindikatov brezplačno na ogled. Upamo, da se bodo na list naročili.

nem podjetju za elektriko, plin in vodo. (Accegi). Cemu so tedaj povišali plače, ko dajejo sedaj vsem izkoriščevalcem, naravnost pobudo, da znova podražijo tudi vse ostale življenjske potrebnosti? Medtem pa plina še vedno manjka po vsem mestu. Zato se je mestno podjetje spričo nanovo obetajočih se dobičkov podvzelo in pozvalo poverjenike javnega reda in blagorja, naj mu čim prej preskrbijo potrebne surovine.

DRUŽINAM DELAVCEV KI SO ZAPOSLENI V JUGOSLAVIJI. Pokrajinska zveza ES je objavila, da je bilo končno rešeno vprašanje izplačevanja italijanskih lir v zamenjavo za dinarje, ki jih pošiljajo svojim družinam v Trstu in okolici delavci, ki so zaposleni v Jugoslaviji. Sindikati so ponovno intervenirali pri ZVU, a so naleteli na velike težave. Sedaj je končno zasedbena oblast pristala na to, da bodo družinam teh delavcev izplačevali denar iz jugoslovanskega fonda, ki je blokiran v Trstu.

KONCERT „RINALDIJEVE“ GODBE NA VELIKEM TRGU

Sredi volilne borbe za združeno strokovno organizacijo

Pred dobrim tednom dni so se na torišču sindikalne združitve znova razčistili vidiki. Na delavskem zborovanju sta govorila zastopnika obeh organizacij, Destradi za ES Dr. Geppi za DZ. Iz vsega razvoja sindikalnih organizacij, je poudaril Destradi, se jasno poudari potreba, da se ne bavijo zgolj z gospodarskimi vprašanji, marveč se v prvi vrsti zavzemajo za popolno odpravo vsega razreda izkoriščevalcev. Le tedaj bodo dokončno rešena tudi gospodarska vprašanja, ki jih sedaj ni mogoče ločiti od političnih. Z razvojem družbe se je razvila delavska razredna zavest v večini vsega delavstva. To vedo tudi kapitalisti, ki jih pa skrbijo sindikati, kadar se potegujejo za višje mezde. Saj so oni pri gospodarskem krmilu in lahko vselej odvajajo delavcu, kar so mu morali v določenem trenutku priznati. Strah pa jih je pred sindikatom, ki posega v politiko, in zato sejejo v njegove vrste razdor, ustvarjajo tudi nove sindikate, da razcepijo delavske moči. Prav ta čas pa se obe tržaški organizaciji pripravljata na združitev, ki bo pomenila njih silno ojačenje. Ko se je Geppi v svojem govoru omejil na vlogo sindikatov na docela gospodarsko borbo, mu je Destradi odgovoril in še posebej pokazal na konkretne primere v Trstu, ko so ostali brez vsakega haska vsi uspehi sindikatov v borbi za povišanje mezd, ker so z vsakim povišanjem v isti sapi poskočile tudi cene. Zato so danes razmere, v katerih živi tržaško delavno ljudstvo, obupne. Zato stalno narašča brezposelnost. Nova sindikalna organizacija se bo morala boriti do kraja proti taki politiki današnjih oblastnikov, morala bo v kati tretji ponavljajoči se fašizem, morala bo stremeti po oblasti, da bo mogoče pravilno usmerjati tudi gospodarski

razvoj Tržaškega ozemlja. Toda pretekli so že trije tedni, odkar so se pričele volitve za končno združitev sindikalnih organizacij v eno samo. Počasi se razvijajo. In vsem Tržčanom je znano, kako jih eksponenti določenih protidelavskih strank in skupin zavirajo. Zdej zamotani volilni postopki, potem z enostransko agitacijo in pritiskom, ki so jih sami v volilnih pravilnikih najstozje prepovedali, pa zopet z drobno kampanjo po listih, ki z njo napihujejo svoje volilne uspehe do neznanjih bančnih podjetij. In potem spet z znanimi prvomajskimi pogoji, spričo katerih naj bi se delavstvo odreklo svoji vodilni vlogi med ljudstvom in se za prvi maj umaknilo med ograje športnih igrišč in oštarijske zidove — pri čemer so se zatekli po pomoč proti delavstvu celo k „poverjenikom“ oblasti in javnih policiji. Prav te dni so našli novo oviro pri kandidatnih listah, katerih sleherni sprememba naj bi zavlekla volitve v posameznih podjetjih vsakokrat za nadaljnjih 8 dni. A volitve vendar napredujejo.

Bile so že v celi vrsti manjših podjetij: tiskarnah in bankah, zavodih in javnih ustanovah, v gledališki stroki. Volilcev je bilo v njih pičlih 4000. Komaj majhen odstotek vseh upravičencev. V naslednjih dneh so prišla na vrsto večja podjetja, kjer gre številu delavcev v tisoče. Sele sedaj se bodo pričeli kazati rezultati, ki jih je treba pričakovati. Ze se kažejo prvi obrisi: ES so dosegli večino med tiskarniškim delavstvom, več kot dve tretjini vseh glasov v Strojni tovarni in v Julijski ladjedelnici. Večino v industriji znanstvenih izdelkov. Dosegli pa so uspehe celo v bankah in zavodih, kjer jim je bilo najmanj pričakovati.

ZUNANJEPOLITIČNI PREGLED

sindikalne organizacije, kjer bi bilo vključeno vse delavstvo.

Fašizem pa se vse bolj poraja tudi v Italiji. Pred dnevi so padli na delavski sprevod pri Palermu iz zasede strelji težke strojnice ter povzročili mnogo mrtvih in ranjenih. Ta zločin porajajočega se fašizma, ki ima svojo glavno postojanko v kualunquistih in monarhistih, nekaj zaslonbe pa tudi pri demokristjanah, je povzročil med italijanskim ljudstvom ogromno ogorčenje, ki si je dalo duška v splošni protestni stavki. Demokristjanski notranji minister je sicer skušal trditi, da ta zločin „morda nima političnega ozadja“, toda italijansko ljudstvo ve: Fašizem se prebuja.

Proti tej nevarnosti pa je — tako v Italiji kot po svetu in pri nas — potrebna borba, potrebna čuječnost, potrebna je enotnost.

Trdo je garal

vse življenje, sedaj le s težavo životari

Majhna kuhinja. Ob strani kuhinjska omara, štedilnik, na sredi miza in štirje stoli. Vse to je pustilo komaj toliko prostora, da se je gospodinja lahko za silo kretala po kuhinji. Upokojeni železničar J. je sedel za mizo in narezoval tobak za cigarete.

„Povejte mi kaj iz svojega življenja?“

„V železniško službo sem vstopil, ko mi je bilo komaj 18 let. Bilo je leta 1902. Tukaj v Rojanu so tedaj segali polje, travniki in vinogradi prav do cerkve. Vsa zemlja je bila last dveh veleposestnikov Slovencev. Na levo od potoka, ki teče pod ulico Appiari, je bil gospodar Kanduša in na desni ali v Kurji vasi pa Griže. Pa ne samo v Rojanu, tudi v ul. Carducci je bilo tedaj še vse prazno. Na Gol donijem trgu je stalo še gledališče „Armonia“. Tisto leto sem videl tam prvič predstavo v slovenskem jeziku. Mislim, da so igrali „Rokovnjače“.“

Delavec si gradi svoj dom

„Kako so ljudje takrat živeli v Trstu?“

„Plača ni bila velika in trdo je bilo treba delati, da je človek izhajal. Takrat sem tudi spoznal Marijo, se je J. ozrl na svojo ženo, ki si je dala opravka pri štedilniku in sledila razgovoru, „in začel sem misliti, kako bi prišel do lastnega doma. Saj veste, kadar ima človek lastno streho nad glavo, spi mnogo bolj brez skrbi.“

„Veste, stanovanje je še zmerom naše“, se je oglašila žena Marija. „Tako torej“, je nadaljeval J. po kratkem premolku, se nas je zbralo sedem železničarjev in še dva druga. Skupaj smo kupili stavbišče v tem strmem bregu. Ko je prišel moj oče na obisk, se je čudil, da mislimo v taki kozji rebri zidati hišo. Povedal sem mu, da se boljša stavbišča za nas predragata in da nimamo denarja. On pa le ni hotel verjeti, da bomo lahko zidali v tem kraju.“

Zamislil se je malo in krepko potegnil cigareto. Prav gotovo je šel njegov spomin v čase, ko so s takim navdušenjem gradili dom in potem na vse tiste dogodke, ki so sledili.

„Ko smo začeli zidati, je kmalu zmanjkalo denarja. Morali smo najeti posojilo v slovenski banki, ki je imela svoj sedež v tistem Balkanu, ki so ga pozneje fašisti zaglali. Po dveh letih je bila hiša dovršena in vseh devet družin smo se vselili v svoja stanovanja. Toda se vselili na hiši dolg, ki sem ga ostal je na hiši dolg, ki sem ga moral krvavo plačevati dolga leta.“

Enajst let zdoma

Po končani vojni so prišli Italijani in zasedli mesto. J. je bil še vedno na istem službenem mestu v Trstu.

„Mnogo železničarjev je odšlo v Jugoslavijo in njihova mesta so zasedli železničarji iz Italije. Njihovo število je vedno bolj naraslo. To se je videlo zlasti po prebivalstvu v Rojanu, kjer smo imeli vedno več južnih sosedov.“

Prvomajski spomini

Namenjeni so bili za prvomajsko številko. Prispeli so prepozno. Zato jih objavljamo v današnji številki.

1. maj 1945...

Na večer pred 1. majem smo se zbrali v mali sobi v Gornji Tribuši. Naši partizani so preprosto, a okusno okrasili sobo. Nato smo govorili o borbi narodov Jugoslavije proti fašističnim okupatorjem, o 1. maju in njegovem pomenu za delavski razred in končno o tem, kako bomo v bodoče svobodno praznovali 1. maj brez zatirancev, ki so nam v preteklosti prepovedovali svečano praznovanje tega največjega praznika delovnega ljudstva.

Gledam tovariše in tovarišice. Vsem se svetijo oči. Vsi čutimo, da se bliža nekaj velikega, nekaj, kar

„Kako dolgo ste ostali na svojem mestu?“

„Do leta 1926, mi niso rekli nič. Tedaj pa so mi dali ultimatum: Ali od železnice proč ali pa v Italijo. In tako so me poslali v Italijo, v Milan.“

Le s težavo rineo dalje

„Kako ste pa tam živeli?“

„Sprva sem bil sam doli in mi je bilo zelo težko med tujci, ki so me povrh še postrani gledali. Pozneje je prišla za menoj še žena z otrokom. Iz Milana so nas poslali v Sesto Calende. Težko mi je bilo glede stanovanja. Vedno smo se potikali po zatohlih luknjah in zelo se nam je stžilo po našem domu v Trstu, ki smo si ga s tolikim trudom postavili. Pred približno 10. leti sem dosegel, da so me premestili nazaj v Trst. To veselje nama je skalilo žalost za sinom, ki se je kmalu po vrnitvi ponesrečil s kolesom in umrl.“

Železniški upokojenec je umolknil in se zopet zamislil. Zena pri

Naše gospodinjske pomočnice

Do 10.000 gospodinjskih pomočnic služi ta čas svoj težki kruh pri družinah petičnih Tržačanov. Med njimi sta 2/3 deklet s Krasa, z Vipavskega in Posočja, iz Brkinov in Pivke, iz Istre in malone vseh slovenskih krajev. Tudi zanje je postal položaj v zadnjih dveh letih zelo težaven. Njih povprečni zaslužek po 1500 do 2000 lir na mesec jim ne dopušča, da bi si priiskrbe vsaj najnujnejše potrebščine. Pri tem ne poznajo ne urnika ne pravega počitka. Od zore do trde noči, po celih 16 ur na dan služijo gospodarju in njegovi družini, se ponižujejo do najnižjih del. In še tistih nekaj prostih ur na teden, ki jim jih priznavajo, jim preostaja kvečjemu za revno, plehko, ali tudi poniževalno zabavo.

Razumljivo je, da je njih število prišlo v zadnjem času nazadovati. Dekleta iz bližnje okolice so raje odšla v tovarne, kjer so se vključila v obče delavsko gibanje in razredno borbo za pravice delovnega človeka. Ona iz daljne okolice so se poprijela raznih obrti, čeprav jih špekulanti v njih še bolj izkoriščajo. Mnogo jih je sodelovalo v narodno osvobodilni borbi, postale so partizanke ali aktivistke na terenu in bile preganjane. Kolikor so ostale v svojem prejšnjem poklicu, so sedaj vključene v antifašističnih organizacijah in ES.

Medtem ko je nova ljudska oblast v Jugoslaviji korenito zboljšala njihov položaj, jim preskrbela primerne plače, ukrenila, da so proste dvakrat tedensko, ob nedeljah od 14. do 23., ob četrtnih od 15. do 23. ure, da imajo pravico do počitka od 21. do 6. ure, da so za-

štedilniku si je obrisala oči s predpasnikom in zahtela: „Ubogi moj Janko!“

„Kako pa živite sedaj?“

„Kako živimo? Sreča je vsaj to, da imamo svoje stanovanje. Eno sobo imava zase in drugo dajeva v najem, ker pokojnina ne zadostuje za življenje. Še pred nekaj meseci so nam dajali samo po 3000 lir mesečno. Sedaj so nam dvakrat nekaj povišali, vendar tudi to ne hasne, ker je medtem draginja še za več kot toliko narasla. Včasih se zberemo slovenski upokojenici v gostilni, ki je v pritličju naše hiše. Pravim naše, ampak od prvotnih lastnikov sva ostala samo še dva. Ostalih sedem je moralo prodati svoja stanovanja. Tam v gostilni torej potem premlevamo, kako bo z nami in ali bodo imeli naši potomci kaj boljše življenje, kakor pa je bilo naše.“

„In kaj si mislite vi?“

„Jaz sicer nimam več potomcev, vendar sem prepričan, da bodo naši otroci bolje živeli kakor mi. Nova Jugoslavija nam je porok za to.“ J. M.

varovane za primer bolezni in starosti, se v Trstu njih borba za znosne delovne pogoje in vsakdanji kruh nadaljuje. Marsikod so mimo vsega prekomernega dela še moralno izkoriščane. Marsikateri zaide pod pritiskom gmotnih in socialnih razmer na cesto, postane plen vojašine in bolezni. Ali pa se je znašla v svojem čustvenem obupu pod vplivom ljudi, večinoma reakcionarnih beguncev iz Jugoslavije, ki jo odvrčajo od pravičnega presojanja njenega socialnega posoja, od vsega delovnega ljudstva, in jo spričo njene nevednosti vedoma tiščijo v jarem, ki ga same s toliko težavo prenašajo.

Poverjeniška oblast ni ničesar ukrenila, da bi jih zaščitila. Gospodinja pomočnica v Trstu danes nima časa, da bi se izobraževala, da bi obiskovala strokovne nadaljevalne šole, se udeleževala v kulturnem in javnem življenju. Na stara leta se betne vračajo v svoj domači kraj, v breme družini ali občini.

Zato je važno, da se naše gospodinjske pomočnice vključijo v svojo skupno stanovsko in splošno žensko organizacijo. Njih sindikat bi se tedaj uspešno zavzel za zboljšanje njih plač, za skrčenje delovnega časa, za potrebni tedenski počitek, za njih strokovno izobrazbo, za njih zavarovanje v primeru brezposelnosti, bolezni in starosti, za namestitveno posredovalnico, pa tudi za njih kulturni razvoj in napredek.

(Po „Primorskem dnevniku“)

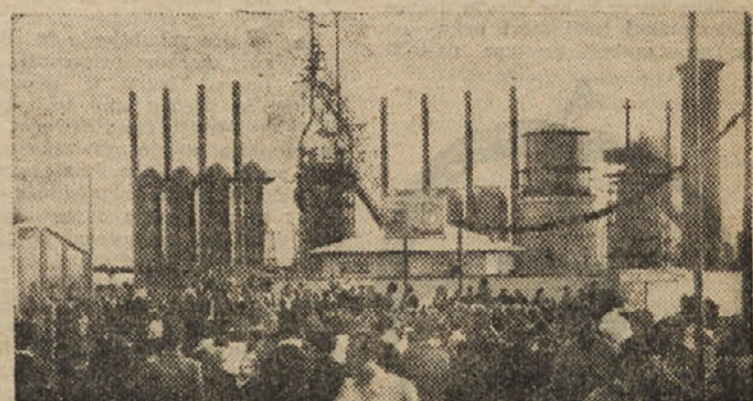
Za delodajalca ni zakona

kadar odslavlja delavca

Poročali smo že o protizakonitem ravnanju uprave Združenih jadranskih ladjedelnic (CRDA), ki so še pred potekom roka, do katerega je bilo blokirano sleherni odpuščanje delavcev (1. apr. t. l.), odslovile 186 delavcev iz ladjedelnic pri Sv. Roku. Delavstvo je tedaj protestiralo z vso odločnostjo, tako proti odpustu kakor proti prekrstitvi uredbe poverjeniške oblasti, s katero je bilo od slavljanje delavstva prepovedano do omenjenega roka, pozneje pa dopustno le po sporazumu med delodajalci in delavskimi strokovnimi organizacijami. Tudi ostalo delavstvo se je z miljskim takoj solidiziralo in po svojih strokovnih organizacijah proglasilo, da se

odreka slehernim naduram, tako da bi delavci, ki bi bili ob delo v Miljah, našli zaposlitev po drugih delavnicah podjetja.

Uprava ladjedelnic je na videz nekoliko popustila, vendar je moralo 133 delavcev na cesto. Med delavstvom se skrajno utemeljeno razburjenje ni moglo poleči. Pretekli petek pa se je zgodilo, da so zabranili vstop v ladjedelnico delavcu, ki je bil med onimi, ki so bili ponovno pripuščeni na delo. Ljudje so se spričo tega zbrali pred upravo ladjedelnic in ostro protestirali proti takemu samovoljnemu postopanju delodajalcev. Posebna delegacija odbora za sindikalni sporazum je vložila pri upravi še poseben protest.

Rdeča zastava delavstva v škedenjskih plavžih

Pred desetimi dnevi so imeli v livarnah (Ilva) pod Škedenjem posebno slavo. Tamkajšnje delavstvo je razvilo svojo tovarniško rdečo zastavo. Vsi delavci so bili prisot-

ni in skoraj vsi nameščenci. Za botrinjo je bila praporu mati padlega junaka Zola. Po priložnostnih govorih sta „Rinaldijeva“ godba in pevski zbor „Rotin“ intonirala delavsko himno.

Sestanek alpinskih plezalcev

Planisko društvo v Trstu sklicuje za petek, dne 9. t. m. ob 20.30 uri v dvorani tiskarjev (poligrafici) v ul. Trento 2/II. Sestanek gornjskih, alpinskih plezalcev odnosno onih, ki hočejo postati plezalci in se žele udeležiti tečaja za plezanje, pa tudi vseh, ki se zanimajo za planinstvo. Opozorjamo na to še posebej delavno mladino obeh spolov in vse športnike, člane naših športnih društev in odsekov iz mesta ali okolice. Izvajanja bodo spremljala skioptične slike.

OBCNI ZBOR PLANINSKEGA DRUŠTVA V TRSTU

V nedeljo dne 11. V. ob 9. uri dopoldne bo v dvorani tiskarjev (poligrafici) v ul. Trento 2, II

2. redni opčni zbor

Planinskega društva v Trstu. Ker gre za pregled vsega dosedanjega dela in za važne spremembe v ustroju društva, vabimo vse člane in one, ki se žele udeležiti, da se polnočevitno udeležijo občnega zbora. Našega delavstva vseh kategorij že davno ni ve treba opozarjati, da sport in planinstvo je del sportne delavnosti — ni več monopol maloštevilnih meščanskih privilegirancev, marveč pravica vseh delovnih ljudi.

DELAVCI! Izpolnite vašo volilno dolžnost!

bila priprava za pot tako hitro končana kot to jutro.

Ob 6. uri se je razvila dolga kolona iz Gornje Tribuše v dolino. Iz doline nas vodi pot navzgor na Velike Laze. Od časa do časa počivamo nekaj minut. Čeprav je pot naporna, da se vsi znojimo, nihče ne zaostaja. Na Velikih Lazah je še sneg. Pot se slabša, toda kmalu spet zavijemo v dolino, zopet je bolje. Na Lokvah počivamo četrte ure. Vse okrog nas porušene in požgane hiše, sledovi okupatorjevega nasilja. Nato se vije pot med zelenimi smrekami Trnovskega gozda.

Trnovo!

Š tovarišem greva takoj na kraj planote, od koder se nama odpre pogled na Vipavsko dolino, na Gorico in dalje... ter nema obstaneva...

Vipavska dolina! Kolikokrat smo te prehodili za časa borbe, kolikokrat smo te gledali z vrhov in pod vtisom

tvoje lepote prisegali v naši notranjosti, da te ne damo, pa če bi trajala borba še tako dolgo in če bi morali dati še ne vem koliko žrtev.

Vedno več nas je na kraju visoke planote.

Ivan, delavec iz Tržiča, gleda proti Trstu. Tam je že leta 1942. pustil ženo in hčerko in odšel v partizane. Poznam njegovo zgodbo. V juliju 1942 so fašisti ponovno pričeli pretepati naše ljudi, ki so govorili slovensko. Pred njihovimi brutalnimi šovinističnimi napadi nisi bil nikjer var. Ivan se je s tovarišem Petrom nekega večera vračal na svoje stanovanje. Med potjo sta se pogovarjala v slovenskem jeziku.

Izza nekega vogala sta skočili pred nju dve temni postavi. Fašisti! Morali so slišati slovensko govorico.

»Parlate italiano p...!«
Dosti! Ivan je začutil v sebi Herkulovo moč. Sam ni vedel, kdaj je

s svojimi mišičastimi delavskimi rokami zgrabil črnosrajčnika in ga tresel ob tla, da je negibno obležal. Drugega fašista pa je Peter stiskal za vrat in ga tiščal k zidu.

Tisto noč sta Ivan in Peter odšla v partizane. Čez 4 dni sta se javila v partizanski četi, ki je taborila v hosti blizu Smarja v Vipavski dolini.

Zdaj se Ivan s svojim sinom, ki je za njim prišel v partizane po kapitulaciji Italije leta 1943, vrača v svobodo. Njegov tovariš Peter pa v senici trnovskih gozdov spi večno spanje...

Tu je stari partizan Jure, doma s Krasa. Tudi njegove oči so uprte v smeri, kjer leži njegova rojstna vas. Izraz njegovega obraza je tak, da ni težko uganiti, kod se sedaj sprehajajo njegove misli.

Jure se naenkrat obrne proti meni. Lahna senca mu spreleti obraz. Turdi meni je mučno.

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Sedaj je čas da preprečimo črvivost sadja

Ce se poleti sprehodimo po naših sadovnjakih, opazimo pod sadnim drevjem, posebno pod jablanami mnogo odpadlega, še nezrelega sadja. Jeseni ga je še znatno več. Kako nam je nevarno, če eno teh porumenelih, na videz dozorelih jabolk, ugriznemo, pa opazimo, da je črivo!

Odkod črvivost jabolk, ki povzroča našemu sadjarstvu leto za leto ogromno škodo? Ali jo je mogoče preprečiti? Seveda je mogoče. Škodljivca že itak vsi poznamo, treba je le še, da spoznamo njegovo življenje in razvoj, pa mu bomo z majhnimi stroški lahko prišli do živga.

V toplejših krajih že konec aprila, v hladnejših pa maja in junija poletava okrog jablan majhen metuljček, jabolčni zavijač (Carpocapsa pomonella). Metuljček je take barve kakor skorja dreves. Z razprtimi krili meri nekaj cm, je pa „muhe“ pravkar nastalih

delno. In to šele tedaj, ko nam je škoda že povzročil. Kaj nam je storiti? Uničevati ga moramo, preden se zarije v plod. In sicer z 1/2 do 1 odstotno raztopino v 100 l vode). S tem preparatom škropimo drevje, čim je odcvetelo, ko začnejo beli listi odpadati. Takrat je cvetje oplojeno. Da je tako, opazimo tudi po tem, da se čebele več ne ustavljajo na njem. Ko si iz jajčec izležejo črviči, začno grizti plod ter se z arzenikom zastrupljajo.

Tudi nekaj metuljev je mogoče poloviti, preden znesajo jajčeca, ker so sladkosnedni. Zato jim pripravimo tako pijačo, da se v nji utopijo. Metuljem zelo diši malinovce, pomešan z medom, ali pivo z medom. Tako tekočino pripravimo in jo nalijemo v plitve posode, ki jih obesimo po eno ali dve na drevo.

Kar se tiče zabubljenja že odraslih črvov, moramo pripomniti, da zleze mnogo črvov iz odpadlih plodov, še preden smo te pobrali. Ti črvi hitijo proti drevesu, da se zabubijo v njegovi skorji. A tudi zanje je sadjar iznašel past. V pričetku junija privežemo k debelu, 1 m od zemlje 15 cm širok pas debelega, valovitega papirja, slame, cunj ali lesne volne, ter ga z žico na gornjem robu tesno pritismo k debelu. Črvi si poiščejo zavetišče med debelom in pastjo ter nas tu počakajo v obliki bube. Pasti od časa do časa pregledamo in njih nepoklicane stanovce uničimo (sežgemo).

In poleti še enkrat

Ker pa mnogo črvov in bub nismo mogli uničiti, posebno tistih ne, ki zapustijo plodove, preden ti odpadejo, in ki se zabubijo nad pastjo, se je treba nadejati druge generacije. Iz bub bodo v juliju zleteli novi metuljčki, dosti pa jih bo prišlo v naš sadovnjak v goste iz sosedovega. Po oploditvi bodo samice spet zlegle po 25 do 30 jajčec in jih položile, da bo vsakemu prav na malone ravno toliko plodov, na vsakega po eno, če ne več.

Kaj naj poleti napravimo, da ohranimo sadje pred črvi druge generacije? Ponovili bomo isto, kar smo ukrenili že proti prvi generaciji spomladi. Poškropili bomo sadno drevje še enkrat z pol do 1% arzenatnim preparatom. Kdaj naj škropimo, bomo sa-

PAST NA DEBLU

mi dognali na ta način, da nekaj desetnih bub, ki smo jih polovili v pasteh, shranimo v kletki z gosto mrežo, pa opazujemo, kdaj se bodo iz njih razvili metuljčki. Labko se kateri izmed njih pojavi že koncem junija. Nič zato. Ostali se lahko zamude še za 30 do 50 dni. Navadno zletijo v jatah meseca julija, pa vse do polovice avgusta. Ko bomo opazili, da se jih večina poraja, tedaj bomo začeli škropiti. Škropljenje bo imelo tedaj največji učinek. Ko bomo v jeseni obirali sadje, bomo obenem z zdravim prinesli v shrambo tudi nekaj črvivega. Črviči se bodo zabubili v razpokah zidu v shrambi, med zaboji ali kje drugje. Nje bomo pri pregledu shrambe najlaže uničili.

Dr. Danilo Kuštrin

Nekaj navodil o žveplanju in škropljenju trt

Ceravno je bilo v našem strokovnem časopisu že dosti govora o tem predmetu, je treba podati nekaj navodil in nasvetov našim kmetom, kako naj se ravnajo pri pobijanju najhujših škodljivcev vinske trte: peronospor in plesni, ki vsako leto uniči na tisoče stotov grozdja, če se o pravem času ne ukrene, kar je treba.

Z žveplanjem proti plesni (Oidium) moramo začeti, ko so poganjenci v "uho" oziroma izšepsovanje vlažnejših krajih še prej. Delovanje žvepla je odvisno od vremena. Če je ugodno za razvoj plesni, moramo ponovno žveplati, približno 20 dni po prvem žveplanju. Na ta način obvarjemo nove poganjke in grozdice. V krajih, kjer se že pri drugem žveplanju pojavi peronospora, moramo žveplu primestati na 100 kg 3 kg dobro razdrobljene modre galice. Žveplati moramo ne samo poganjke, marveč ves les. Ne smemo žveplati ob deževnem vremenu in tudi ne v vročini.

Drugo najhujšo bolezen trte pobijamo z bordoško juho, raztopino modre galice in apna. Naši kmetje grešijo predvsem pri pripravi te raztopine. Bordoško juho pripravljamo na ta način, da posebej raztopimo v eni posodi apno, v drugi pa modro galico. Ko sta obe raztopini popolnoma čisti, prilijemo apno raztopino raztopini galice in ne narobe. Za pripravo 100 litrov bordoške juhe zadostuje pri nas, da nasujemo pol kg modre galice v eno vrečko in to obesimo v posodo z 10 litri vode. V drugi posodi postopamo enako s 3/4 kg čistega gašenega apna. Ko se v vodi raztopita in se usedejo na dnu posode vse mogoče smeti, pri-

mešamo apno modri galici, to zmes pa dolijemo k 80 litrom vode. Predvsem moramo vedeti, da modra galica uničuje peronosporo in da dodajemo apno galici le zaradi tega, da se tekočina bolje oprime listov ter da galica trtnih listov preveč ne ožge. Če ima raztopina premalo apna, se listje preveč ožge in tedaj moramo tekočini dodati še nekoliko apna. Raztopino moramo pred uporabo preizkusiti in to na ta način, da v njej namočimo beli, tako zvani "fenol-falenski" papir. Če ta pordí, pomeni, da je raztopina dobra, če pa ostane bel, ji moramo dodajati še toliko apnene raztopine, dokler papir ne menja barve.

Pripravljeni tekočino moramo uporabiti v 24 urah, drugače postane neučinkovita. Kdaj moramo škropiti, je odvisno od pojava bolezni in od vremenskih razmer. Od njih zavisi tudi, kolikokrat moramo škropiti v enem letu. Uporabljamo več ali manj odstotno raztopino. Praktični poiskusi so pokazali, da zadostuje skoro za vse Tržaško ozemlje za prvo in drugo škropljenje 0,5 do 1% raztopine. V posebno vlažnih letih uporabimo 1,5% raztopino. Poškropiti moramo vse dele trte, ne samo listje in tudi spodnje strani listov. Tekočina mora prihajati iz škropilnice v obliki goste megle. To se doseže le z dobro škropilnico. Ne smemo škropiti tik pred dežjem. Ne uporabljamo brez potrebe večodstotne raztopine! Uporabljamo vedno prvovrstno žveplo in zajamčeno 98% čisto modro galico! Ne štedimo pri tem, ker bomo imeli dvojno škodo, da bomo večkrat škropili in slabo pridelali. Dr. J.

vi pod Sv. Katarino s tistim začudenim in hkrati tako spokojnim izrazom na licu, ki ga nikdar ne bi mogel pozabiti. Spomini na tisto težko noč me obvladajo tako močno, da trenutno nezmožen misliti kaj drugega, stopam v mraku za tovariši. Stoj! Nekje v bližini odjekne šibek strel. Kolona se ustavi, a le za hip. Takoj spet krenemo dalje. Zdrznem se. Kaj je sedaj dolžnost nas, ki smo po vseh teh žrtvah, nečloveškem trpljenju našega naroda ostali živi?! Uresničiti do kraja, utrditi svobodo, za katero so padli Tone, Saša, Peter in tisoči drugih borcev.

Kakor bi jo hotelo raznesti od same življenjske moči, kipi in hrumi v tej pomladni noči okrog nas sproščena in svobodna vipavska zemlja. Naprej v svobodo!

Pozdravljen 1. maj, naš velik praznik, praznik delovnega ljudstva vsega sveta!

Tomo.

ZAJEDALCI NA VRTNINAH

Strune in bramorji

Naše pričakovanje, da bomo kmalu in obilno uživali okusne pridelke z vrta, se nam dostikrat ne uresniči, ker z dobrotami, ki so namenjene nam, se mastijo nepoklicani gostje.

Mnogokrat čujemo pritožbe, da so rastlinam v zemlji objedene korenine, gomolji in celo čebulice česna in čebule. Zlasti se pozna škoda na mladih rastlinah spomladi, ko smo posadili sadike solate, paradižnikov in drugih vrtnin, ker so mlade rastline še manj odporne proti zajedalskim strunam. Če pogledamo v zemljo okrog shranjenih rastlin, opazimo rumenkaste do 3 cm dolge ličinke, ki imajo po tri pare kratkih oprsnih nog, ploščato glavo, telo pa jim je trdo in okroglo kakor kos žice. Prav zaradi trdnosti telesa so te ličinke dobile ime strune. Strune pripadajo vrsti hroščev, ki jih imenujemo poka-

lice. Pokalice zato, ker se s posebnim trnom na hrbtu postavijo na noge, če so bile zvrnjene na hrbet in se pri tem sliši pok. Strune imajo dolgo življenje, saj rabijo od časa do časa, ko so se izlegle iz jajčec, pa do tedaj, ko se zabubijo, 3 do 5 let. Hroščki, ki niso škodljivi, odlagajo jajčeca najraje med travo.

Strune zatiramo na več načinov. Najenostavnejši in zelo učinkovit je v tem, da po gredah in mnogih mestih zagrebemo 5-10 cm globoko košček krompirja, korenja ali pese. Taka mesta si zaznamujemo s palčicami. Na vabe v zemlji se priplazijo strune in se zarijejo vanje. Če vabe večkrat pregledamo - najbolje je, da to storimo vsako jutro - polovimo v njih zbrane strune. Za vabe lahko posadimo solato, preden gredo zasadimo z žlahtnejšimi rastlinami, in ko solata ovane, jo previdno izgrebemo z zemljo okrog nje vred, ki je polna strun. Tako storimo tudi z drugimi napadenimi rastlinami, če so že vsajane in hiraajo. Ko grede prekoplamo, strune uničimo. Pri tem nam je lahko v pomoč perutina, če jo spustimo na prekopane grede. Da ne zanesemo strun v zaprte grede, moramo zemljo pred presejanjem, opariti s kropom odnosno razkužiti z vodno paro.

Mnogokod delajo bramorji hude preglavice vrtnarjem. Zlasti v lahki humozni zemlji se redno pojavljajo. Njihovo prisotnost izdajajo plitvi vodoravni in za prst široki rovi v zemlji, rastline pa, ki so jim bramorji obgrizli korenine, venejo. Bramor, ki je do 5 cm dolga žuželka z močnim parom prvih nog, s katerimi si koplje rove, si izloči be meseca junija v zemlji gnezdo, v obliki in velikosti kurjega jajca. Tja izleže 200 do 300 trdih, podolgatih jajčec v velikosti konopljenega zrna. Ličinke so podobne odraslim žuželkam, le krila jim še manjkajo.

Junija ali julija poiščemo gnezda z jajčki in mladitci ter jih uničimo. Gnezda najdemo, če s prstom sledimo vodoravnemu rovu, dokler se ne zavije navzdol. Pod tem me-

VOLITE KANDIDATE ENOTNIH SINDIKATOV

stom leži gnezdo, ki ga dvignemo z lopato in uničimo z zalego ved. Bramorje lahko prisilimo, da pridejo na površje ali pa, če tega ne čujemo, da se zaduše v rovu, če vlijemo v navpične rove najprej malo vode, nato pa malo olja, potrdi leja ali enoodstotno raztopino karbolina in zatem rov zalijemo z mnogo vode. V prazne cvetlične lončke, ki jih do gornjega roba zakopljemo v zemljo, popadajo bramorji, ki ponoči prilezejo na površje zemlje. Zjutraj pregledamo lončke in polovimo bramorje, ki so ponoči popadali vanje. Bramorje uničujemo tudi z zastrupljenimi vabami. Za to uporabljamo zdrobljeno koruzo ali pšenične otrobe, ki jih zastrupimo z različnimi strupovi, n. pr. s cinkovim fosfidom ali barijevim fluorosilikatom, 10 kilogramov zdroba ali otrobov ovlažimo z 2,5 l vode, nato pa zmešamo s pol kg cinkovega fosfida ali 1 kg barijevega fluorosilikata, to dobro premešamo in zvečer potrosimo po gredah. Na vsakih 1000 kv. m površine porabimo 2 do 2,5 kg vabe. Ker bomo navedena strupa najbrž težko še kje dobili, lahko s prstom uporabimo suha zdrobljena grahova zrna, ki jih namočimo v 6 do 8% raztopini apnenega ali svinčene arzenata. To kašo potresemo po zemlji enako kakor malo prej omenjene vabe.

Zveplo

Kmetijska nabavna in prodajna zbirnica v Trstu, via S. Mercadante 4, obvešča svoje člane, kmete in vinogradnike, da je dospelo žveplo na boljše tržne kakovosti, zajamčeno ventilirano, 98/99% čisto in 80,85% drobnosti Chancel. Kmetije, dvignite žveplo pravočasno, ker ga bo na trgu zmanjkalo, posebno onega dobre kakovosti!

Prvomajski spomini

(Nadaljevanje s 3. strani.)

Pred sinočnim sem ga precej trdo prijel zaradi neke nerednosti, ki se je bila zgodila in ker sem bil informiran, da jo je zakrivil on. Danes zjutraj pa sem dognal, da sem mu storil krivico.

Stopim k njemu: »Jure! Predsinočnim sem te oštel, ker sem bil napačno obveščen in sem mislil, da je napaka na tvoji strani. Zdaj vem, kako je bilo, vem, da nisi bil kriv. Oprosti!«

Čvrsto ga zgrabim za roko in mu jo stisnem. »Med ljudmi našega kova ne sme biti ničesar, kar bi moglo motiti čistost naših tovariških odnosov. Ali je tako, Jure?«

Stisne mi roko in olajšano prikima. Odhodi! Naglo smo zopet pripravljani. Se enkrat z ljubečim pogledom

pobožam naše drage bližnje in daljne gozdove, ki so tako sijajno odigrali svojo vlogo v teku naše štiriletné borbe. S pobožja hriba se spuščamo v dolino. Že na vrhu nas je rahlo močil dež, zdaj pada vedno hujše.

Na vrhu je bilo drevje še golo, sredi bregov, ki polagoma padajo v dolino, pa je že pravcata pomlad. Sprejema nas zelenje, izprva ozko, boječe, potem vedno bolj bohotno in bogato.

Ozka kamnita pot med zelenjem mi postane naenkrat znana. Ni dvoma, da sem že hodil po njej. Toda ne morem se spomniti kdaj. Skozi nastajajoči mrak deževnega pomladnega večera opazim pred seboj na levi 40 do 50 metrov visoko steno. Rezko me zaboli v duši, Tone, Tone! Tu sva se s sestala septembra 1942, nekaj dni pred ustanovitvijo prvega primorskega partizanskega bataljona, ki je nosil ime našega pesnika Simona Gregorčiča. Odkar so Toneta v Trstu ujeli fašisti, o njem

ni več glasu. V mislih nanj grem za tovariši. Dež pada vedno močnejše. Toda ob sicer malem potoku, ki je nočoj narastel teče čez pot, me zgrabijo novi spomini. Če se ne motim, bomo sedaj napravili majhen ovinek, potem se mora pokazati prav blizu, v bregu med zelenjem majhna kamenita hiša. Napeto tipam z očmi v mrak. Ni dvoma. Zidovje je tu, obrisa cele hiše ne vidim več. Morda pa je še cela, morda so še v njej ljudje, ki so naju s Sašo v maju 1942, ko sva se neko jutro kot volka lačna zatekla k njim, nasitila s polento, ogromno kot velik hleb kruha. Pa sva jo pospravila, da od nje ni niti mrvica ostala...

Saša - Lemut iz Dolge Poljane v Vipavski dolini, ki je padel pred mojimi očmi julija 1942 ob 10. uri zvečer, zahrbtno ustreljen od nekega fašističnega pripenca. Za hip se pojavi pred mojimi duševnimi očmi njegov mrtvi od mesečine obsijani obraz, ko je ležal pred menoj na tra-

Razvoj zadružništva v tržaški Istri

Istrsko ljudstvo je kmalu spoznalo pomen zadružništva. Gospodarske zadruge so pričele kar rasti po prvem hipu negotovosti, radi bridkih izkušenj iz časa fašistične okupacije.

Najprej je bila ustanovljena okrajna Naproza v Kopru, ki je štela nazadnje 4200 članov in je imela 27 podružnic v vsem okraju. Prav pred kratkim se je preosnovala tako, da se je razdelila na Naproze v Kopru, Piranu, Izoli in Mostiču. V njenem okviru je bila ustanovljena tudi vinarska sekcija, ki se bo spremenila v pravo vinarsko zadruzo za tipizacijo istrskih vin. V slovenski Istri je mnogo sadja in povrtnin. Tudi za to ima zadruge svojo sekcijo. Verjetno se bo v tem oziru spopolnila in razširila sadjarska zadruza. Zadržna mlekarica je prav tako že v obratu. Treba je le, da se njeno organizacijsko omrežje razširi.

Poleg prodajno-nabavnih zadrug so se kaj kmalu pojavile tudi delovne zadruge. Saj je bila prav v Slovenski Istri, namreč v Gabrovici ustanovljena nova kmetoza v Pučah. Vse kaže, da se bodo v kratkem ustanovile še nove.

Tudi obrtniki ne zaostajajo. Večino bolj razumevajo, da je zadružništvo najboljša pot k napredku. Tako so že aprila 1945. čevljarji v

Piranu ustanovili čevljarstvo zadruzo, ki šteje sedaj 24 čevljarjev. Poprej so ti le životarili in se mučili v slabih prostorih. Sedaj imajo lepo delavnico; naročil ne primanjkuje, zaslužek je dober. Iz Jugoslavije dobiva zadruga potrebne usnje, cene so zmerne, izdelava vestna. Ta zadruza je v kratkem pobila vse špekulantstvo in navijanje cen v Piranu. Zato je ljudstvo prav hvaležno marljivim in vestnim čevljarjem. Enaka zadruza je zrasla v Kopru. Do sedaj je pristopilo v zadruzo že 10 privatnih čevljarjev in vse kaže, da se bo tudi ta delavnica razširila. Seveda to nekaterim brezvestnim trgovcem ne ugaja, ker jim pobija vse upe v masne dobičke, toda ljudstvo tudi tu spoznava korist zadruge.

Poleg vseh teh zadrug so še ribiči organizirali svoje zadruge, ta-

ko v Kopru, v Izoli in Piranu, kjer je včlanjenih 82 ribičev.

Ne smemo pozabiti obnovitvenih zadrug, ki so bile ustanovljene po vseh prizadetih vaseh in so opravile že veliko delo kljub izrednim težavam zaradi pomanjkanja lesa in delovne sile v Slovenski Istri.

Od vseh zadrug delujejo najbolje prav delavske zadruge (čevljarke). Zadržne mlekarice bi morale izboljšati in razširiti svojo organizacijo in zajeti vse vasi. Izvršiti pa bi morali še poprej preprečevalno propagando med ljudstvom ter pokazati potrebo in korist mlekaric, dopovedati njih potrebo zlasti ženam, ki dnevno nosijo mleko v obalna mesta iz najbolj oddaljenih vasi, zanemarjajo gospodinjstvo in družino ter si kvarijo zdravje za nekaj lir razlike v ceni.

Naproze v Koprščini

Naše trdnjo, v večni borbi s prirodo in ljudmi ojeklenelo ljudstvo v Koprščini, nam zopet izpričuje svojo zavednost in vztrajnost v borbi za svojo gospodarsko neodvisnost.

V spoznanju, da je potrebna čim večja gospodarska povezanost naših ljudskih množic in zato čim več naših gospodarskih organizacij, ki bodo slonele na zdravih temeljih, so se naši ljudje v Koprščini na izrednem obnem zboru Okrajne gospodarske zadruge v Kopru soglasno odločili, da jo razdelijo na več samostojnih edinic.

V nedeljo 20. t. m. so se zbrali zastopniki članov Okrajne gospodarske zadruge, sklicani po pripravljenih odborih svojih področij na ustanovnih skupščinah »Ljudskih nabavnih in prodajnih zadrug« v Kopru, Izoli in Portorožu.

Povsod so po temeljitem razpravljanju sprejeli nova pravila in izvolili nove upravne odbore, ter določili področja in delokrog poedinih ustanov. Nove zadruge so se ustanovile zaradi tega, ker je bilo območje Okrajne gospodarske zadruge v Kopru preveliko in je bil pregled težak. Težko je bilo tudi iz enega samega središča zalagati pravočasno vse poslovalnice. Tudi ostalih nalog zadrug, in posebej podrobnega dela med člani, iz istih razlogov ni bilo mogoče uspešno opravljati.

Članstvo Okrajne gospodarske zadruge v Kopru se bo razdelilo na posamezne »Ljudnaproze«, kakor sledi: Zadruza v Mostiču že posluje od 1. apr. samostojno in ima nad 800 članov, zadruza v Piranu nad 900, v Izoli okrog 600, v Kopru nad 2000.

Člani so po svoji ogromni večini kmetovalci in za to se bo moralo tudi poslovanje zadrug prilagoditi stvarnim potrebam članstva.

Predvsem bodo zadruge morale skrbeti za redno dobavo potrebščin in za odkup pridelkov, posebno zelenjave, sadja, grozdja in vina. Podpirati bodo morale tipizacijo sadja in vina, pripravljati letne načrte za gojitev poedinih pridelkov na podlagi izkušenj pri vnovčevanju pridelkov iz prejšnjega leta in te načrte priporočati svojim članom v izpolnitev.

NEKAJ O PERUTNINSKI KUGI

Po nekaterih naših okrajih se je letos v veliki meri pojavila ta zelo nevarna bolezen, ki enostavno pokosi vso perutnino v vasi. Škoda, ki jo povzroča našemu gospodarstvu, je neprecenljiva in zato je potrebno, da opozorimo naše kmete na to hudo nadlego. Splošno velja pravilo, da naši ljudje neradi prijavljajo nalezljive bolezni. Vedno mislijo, da ne bo tako hudo, in vendar je. Vsak primer nalezljive bolezni pri živalih je treba takoj prijaviti veterinarskemu odseku v domačem okraju.

Najboljše zdravilo proti perutninski kugi so preventivni zdravstveni ukrepi. Spomladi je treba dobro očistiti kurnike in jih razkužiti. V primeru, da se pojavi bolezen, se mora preprečiti izvoz perutnine iz okuženih krajev.

Kokoško kugo povzroča drobno, prostim očesom nevidno bitje, tako zvan »virus«. Potek bolezni je zelo nagel. Žival navadno pogine že v 3

skrbeti bodo morale tudi za vzgojo lastnega zadružnega kadra.

Zadruge bodo uspele, kolikor se bodo člani sami zavedali njih nujnosti, kolikor bodo začasne, trenutne, osebne interese podredili skupnim, kolikor bodo spoznali, da bodo samo z združenimi močmi lahko

kljubovali izkoriščevalcem malega človeka, ki komaj čakajo na trenutek, da se z vso silo vržejo na svoj žrtve.

Naše ljudstvo v Koprščini je preizkušeno v borbi in ve, kje je njegovo mesto.

S. C.

SADJE V ZADRUGE!

Sadje igra pri prehrani človeka važno vlogo. Predvsem je potrebno otrokom. Velikega pomena pa je tudi za delovnega človeka po tovarnah, v skladiščih in pisarnah.

Delavstvo, ki si že itak težko nabavi razne življenjske potrebščine, do sadja tako rekoč ne more priti. Sadjerejec, ki je sam delavec, pa od samega sadja čisto nima tistega dohodka, ki bi ga moral imeti, ker mu ga pobere prekupevalec, špekulant.

Kmet je tudi prizadet zaradi dnevnega spreminjanja tržnih cen in vse gre v korist prekupevalca, kajti prekupevalec izpolni vedno svoj interes, pa naj cene padajo ali pa naraščajo. V prvem primeru zvali vse breme na pridelovalca, v drugem pa na potrošnika. Da bi pa pridelovalec in porošnik lahko računala z gotovostjo na približno stalnost cen, je potreben organizem, ki bo skrbel za uravnavanje cen na trgu.

V državah z načrtnim gospodarstvom opravlja ta posel država s svojimi gospodarskimi, trgovskimi ustanovami. Pri nas pa, kjer država nima gospodarskega načrta in je vse poslovanje prepuščeno privatni pobudi ali anarhiji, čeprav kaže ta na prvi pogled neko urejenost, morajo za uravnavanje cen na trgu, tudi kar se tiče sadja in drugih izdelkov, skrbeti predvsem zadruge.

Naš sadjar gleda na naše zadruge, kar se te njihove naloge tiče, s precejšnjim nezaupanjem. Zadruge do sedaj res niso povoljno opravljale posel zbiranja in prodajanja sadja. Sadjar se pa ne zaveda, da so tega največ krivi on sam in pa razmere v prvih povojnih letih. Zadruge navadno nimajo strokovno sposobnih ljudi, ki bi vodili in prodajali sadje, sočivje in zelenjavo. Ta pomanjkljivost pa se bo z vsakim letom bolj odpravila, ker bodo izkušnje izučile zadruge tudi v tem poslovanju. Dolžnost sadjarjev pa je, da zadruzi pri opravljanju te njene naloge vestno pomagajo, posebno pa pri zbiranju, prebiranju in odbiranju blaga.

Za pridobitev in tudi za hranitev trga je nujno potrebno dobro odbrano blago, razvrščeno po kakovosti. To delo bi morali opraviti nabiralci sami že v sadovnjakih, da bi na ta način olajšali zadruzi njeno poslovanje in ji s tem prihranili nepotrebne stroške.

Zadruza pa bo morala skrbeti, da bo množina blaga na trgu vedno enaka, da cene ne bodo skokoma naraščale in padale. Z dobro organizacijo in povezanostjo med zadrugami je to mogoče doseči in tako zagotoviti pridelovalcu stalen in enak dohodek. V primeru prenasličnosti enega trga, bo zadruza usmerila svoje blago na druga tržišča, kjer se taka prenasličnost še ni pojavila. Poleg tega bo morala zadruza skrbeti, da bodo dobili sadje prvenstveno oni sloji, ki ga najbolj potrebujejo in ki so organizirani v svojih potrošnih zadrugah. In to so ravno širše množice delovnega ljudstva.

Kakor s sadjem je treba ravnati tudi s sočivjem in zelenjavo, ki sta ravno tako predmet špekulacije v škodo pridelovalca in potrošnika.

Ko se bodo naši kmetovalci zavedali, da s pomočjo zadrug ne opravljajo samo trgovskih poslov, ampak tudi veliko socialno nalogo v korist delovnega ljudstva, ki mu tudi sami pripadajo, se bodo svojih zadrug bolj oklenili.

Morebitni dobiček pri vnovčevanju sadja in zelenjave, ki ga bo zadruza dosegla, bo služil zopet posredno ali neposredno članom, dočim pripade dobiček prekupevalcev le njim.

Zatorej naj vas, kmetovalci ne zavedejo smehljaji in trenutne koristi, ki vam jih nudijo špekulanti!

Vaše sadje, sočivje in zelenjavo v zadruge, ako hočete biti gospodarsko res neodvisni!

Dr. J.

S. C.

Kako so nastale delavske strokovne organizacije

V naslednjem nadaljuje tov. dr. Fran Juriševič razpravo o razrednem sindikalnem pokretu, ki smo jo pričeli objavljati v 9. številki našega lista.

Dokler je kapitalizem še mlad in se proizvodi lahko oddajajo, ni nezaposlenosti. Delavec zasluži toliko, da lahko zadosti vsaj elementarnim potrebam svoje družine. Ko pa pride tehnika do take razvojne stopnje, da stroji v velikem obsegu nadomeščajo delovno silo a stroji do brotniki delovnega ljudstva ter da olajša težave trpinu, se izpreverže v rokah nekaj ljudi v sredstvo zatiranja. Ni čudno, če vidj delavec v nekem zgodovins-

skem razdobju v stroju svojega tekmovalca. Delavstvo se upre, stopi v stavko in razbije stroje. Ta delavski pokret poznamo v zgodovini pod imenom »ludizem«. Povsem razumljivo je, da delavstvo ni moglo priti na ta način do nikakega pozitivnega rezultata. Pokret sam na sebi je bil zelo nazadnjaški. Zgodovina se neprestano razvija. Vsak izum je koristen človeški družbi, toda vzroke krize — revščine je treba poiskati kod drugod. Vzrok vsake gospodarske krize v razvoju človeške družbe ne smemo iskati v razvoju produkcijskih sredstev in v izobilju produktov samih (hiperprodukcija), marveč v produkcijskih odnosih — v od-

nosih med delavcem in delodajalcem. »Za vse je svet dovolj bogat«, pravi naš pesnik Simon Gregorčič, »in vsi bi srečni bili, če kruh deli bi z bratom brat, s prav srčnimi čutili«. Jedro krize, izkoriščanja in revščine je v tem, da imamo v človeški družbi vedno nekaj ljudi, ki v svoji grabežljivosti in pohlepnosti ne poznajo nobene mere. Na drugi strani pa je množica ljudi, ki pri vsej svoji dobri volji ne more zadostiti niti svojim najbolj elementarnim potrebam.

ljivnih rezultatov, je delavska sindikalna organizacija. Do te organizacije ni prišlo, kakor smo že omenili, na enostaven in miiren način. Vladajoči krogi in delodajalci so spoznali nevarnost delavskega gibanja in zato so ga tudi na različne načine ovi-

rali. Ko je prišlo do protestov in stavk, najprej v lokalnem, pozneje v državnem merilu in ko

je delavstvo spoznalo potrebo medsebojne povezave v obrambi skupnih interesov, je bila državna oblast prisiljena dati delavstvu možnost, da se organizira. Delavstvo postavlja svoje sindikalne organizacije, toda borba se ne konča s tem dejanjem.

V razvoju delavskih organizacij naletimo še na nove težave. V te organizacije se vrinejo delavskemu razredu tuji razkrojnevalni in oportunistični elementi. Vladajoča buržuazija napne vse sile, da sindikat ne krenejo iz čisto ekonomskega okvira. Sindikat bi moral zastopati le ekonomske interese delovnega ljudstva. Tukaj nastaja ideja o apolitičnosti sindikatov. Omeniti moramo, da so nekateri glavni delavski voditelji, čim so s pomočjo delavskih množic prišli na površje, zaradi svojih sebičnih interesov izdali delavski razred in stopili v službo proti-

ljudske vladajoče klike. Zbali so se sile, ki jih je vzdignila na površje, zadovoljili so se z doseženimi uspehi in na ta način povzročili zastoj v normalnem razvoju delavskega gibanja. Sindikalne organizacije v rokah takih oportunistov so postale topo orožje, neuporabno za nadaljevanje borbe, brez katere ni uspeha.

Razvoj sindikalnega gibanja je tesno povezan z razvojem kapitalizma, in ker je ta odvisen predvsem od gospodarske strukture prizadete dežele, je umevno, da se sindikalne organizacije ne razvijajo istočasno in enako v vseh državah.

Omenjeni faktorji so obenem vplivali na delavsko gibanje tako, da so nastale različne sindikalne struje, pri katerih se bojmo v glavnih obrisih pomudili prihodnjic.

Dr. F. J.

Pereči gospodarski problemi

Čičarije in Istrskega Krasa

Ves svet preživlja težko gospodarsko krizo. V najbogatejših državah vlada pomanjkanje. Ljudje se splošno pritožujejo. Če je kriza zajela gospodarsko močne dežele, je samo ob sebi umevno, da ni mogla prizanesti revnim krajem, kakor so Čičarija in Istrski Kras. V resnici zemlja ni mogla nikdar prehranjevati vsega svojega prebivalstva. Čiči so vedno odhajali v svet s trebihom za kruhom. Poznaio jih tuje ameriške farme, tovarne in rudniki, slovesni in slavonški gozdovi, puljske in tržaške luke ter vse skrite stezice in poti, po katerih so »kontrabandirali«
še od časov Martina Krpana pa vse do danes.

Čudno, da je to bistro in žilavo ljudstvo tako navezano na svojo revno zemljo. Čiči in Kraševci gresta v svet, da si kaj prihranijo, in če je le mogoče, se vrnata vedno nazaj v svoj domači kraj. Če je pa Čič prisiljen oditi zdoma, si najraje iztakne v Trstu ali na Reki kakšno krčmo ali »magazin«
(trgovino z ogljem in drvni).

Dve poti

Za gospodarske probleme istrskega Krasa se do osvoboditve še ni zanimala nobena oblast. Spomnili so se teh krajev, ko je prišel čas za pobiranje davkov in drugih dajatev.

Čičarija je bila doslej navezana na Trst. Čičko oglje in les sta našla na tržaškem trgu najbližjega in dobrega odjemalca. Na druge strani pa je imel Čič v Trstu najbližjo pot do zaslužka. Te možnosti danes ni. Trsta so se polastile tuje sile zaradi svojih podlih interesov, ne da bi upoštevale ljudske volje in koristi ljudstva. Mogoči sta le dve poti: Tržaška oblast mora priznati, da je Trst navezan k svojememu zaledju, in se v resnici z njim gospodarsko povezati, ali po mora zaledje ubrati drugo pot. Čičarija in Istrski Kras imata pusto zemljo, suho in kamenito. Gozdovi so posekani. Travniki in pašniki so revni, zanemarjeni in popolnoma izčrpani. Enako lahko rečemo o kraških poljih in njivicah. Zaradi pomanjkanja krme živinoreja vedno bolj peša. O racionalnih hlevih in ustreznih gnojščih ni govora. Sadjarstvo je na mrtvi točki.

Čičarija ni pregosto naseljena in čeravno bo mogoče izseljevanje, lah-

Pogozdovanje v Istri

Na konferenci istrskih gozdarskih strokovnjakov v Pazinu so sklenili takoj sprostiti veliko akcijo za pogozdovanje in nasade sadnega drevesja. Do jeseni bodo omogočili zasaditev okrog 1 milijona sadik na področju 1900 ha. Tako nameravajo tudi v prihodnjih letih pogozditi vsakokrat po 1900 ha zemlje.

ko tudi nadalje prehrani svoje prebivalce, toda ljudem sta potrebni predvsem močna volja in zaupanje v same sebe in v njih ljudsko oblast. Oblasti je še mlada in potrebno je, da jo utrdimo z našim sodelovanjem. Sama kritika brez sodelovanja in naporov vseh ljudskih sil, da se razne pogoške in napake odstranijo, pomeni razbijanje ljudske enotnosti in narodnega gospodarstva, pomeni pot nazaj v suženjstvo. Z druge strani pa se morajo tudi funkcionarji poglobiti v razne gospodarske probleme dežele in jih poskušati rešiti skupno z ljudstvom.

Obnoviti gozdove!

Kaj je treba ukreniti v našem primeru? Kateri gospodarski panogi moramo posvetiti največ pozornosti?

Predvsem moramo pogozditi velik del neproduktivnega kraškega ozemlja. Kjer štrli iz zemlje le golo kamenje in kjer uspeva le redko dračje in brinje, tam je zadnji čas, da

posadimo rešitelja kraških goli — črni bor (Pinus austriaca). Ne smemo pa več še nadalje neracionalno izsekavati že tako opustošene gozdove.

Z vso vsmo se moramo posvetiti zboljšanju travnikov in pašnikov. S pridnostjo je mogoče neproduktivno gmajno preobraziti v dobre travnike (n. pr. Palacko-Golac). Tudi naši planinski travniki (Slavnik, Plešivica, Zabnik) čakajo pomoči (čiščenja, brananja in gnojenja z umetnimi gnojili).

V zvezi z izboljšanjem travnikov je napredek živinoreje, ki je tudi v teh krajih steber vsakega gospodarskega napredka. Tu pridemo do kroga: krma — živina — gnoj in če le eden od teh členov zmanjka, napredek kmetijstva ni mogoč. Ravno hlevski gnoj predstavlja v kraškem kmetijstvu os, okoli katere se vse vrti. Važno vlogo v izboljšanju živinoreje morajo odigrati travniki v višjih čičkih predelih, katere smo že omenili. Treba jih je očistiti, pobrati s travniško bra-

no in pognojiti vsaj vsakih nekaj let s hlevskim gnojem in fosfornimi umetnimi gnojili. Zaradi prevelikih prevoznih stroškov navadnih umetnih gnojil, bodo prišla za take kraje v poštev mešana in koncentrirana umetna gnojila, ki vsebujejo velik odstotek hranilnih snovi. Hlevski gnoj je travnikom potreben, da na njih oživi bakterijska flora, preprečena pri presnavljanju hranilnih snovi v zemlji.

STARI ČIČKI ČEBELAR PRI SVOJIM „KRANJICIM“

Polšja nadlega v snežniških gozdovih

Vsakemu gozdarju je dobro poznan polh, ki živi po naših gozdovih. Splošno pa nihče prav ne oceni škode, ki jo leto za letom prizadene gozdom.

Njegova glavna hrana je bukov žir, rad ima pa tudi lešnike, želoce, kostanj, storžce, ki pobira iz njih seme, mlade bukovke in hojine poganjke ter sadje in celo skorjo mladih dreves. V snežniških gozdovih so bile zlasti poslednji nevarnosti izpostavljene predvsem 10 do 40 letne smreke. Polh pa napada tudi starejše hojke, bukke, javorje in breze.

In to ni mala stvar. V območju gozdne uprave Snežnika je bilo uničenih v revirju Mašunu v 6., 7. in 10. oddelku 14.300 smrek od 47.300

dreves, v Jurjevi dolini je bil 1. oddelk kulture Zleb (14.000 dreves) popolnoma uničen, v 2. in 3. oddelku pa je bilo uničenih 4640 dreves. V revirju Gomance je bilo uničenih 4900 dreves od 12.500. Posebno se polhi lotevajo sočnejših in mehkejših skorij dreves po smrekovih nasadih. Smreke samosevke so odpornejše.

Polhe najuspešneje lovijo s »skrinjicami«, pastmi iz lipovega, ivovega ali brestovega lesa, ki jim vanje nastavljajo koščke jabolk, hrušk ali lešnike, les pa namažejo z žganjem, Hofmanovimi kapljicami, in oljem, ali pa tudi z železnimi pastmi, ki jih nastavljajo pod polšine.

(po Gozdarskem vestniku)

Goli višinski kraški predeli so zelo prikladni za ovčerejo, saj je ravno ovčarsivo rešilo nekaj naših vasi v času najhujše gospodarske krize.

Izmed poljskih pridelkov je setev žira docela odsvetovati. Velik pomen pa moramo pripisati setvi najboljših hranilnih krmskih rastlin — detelje in lucerne, ki povsod dobro uspevata.

Tudi sadjarstvo ne pripisujejo pomena, ki mu pritiče. Koliko divjih češenj, lesnik, rašeljik raste tam, kjer bi lahko uspevalo žlahtno sadje. Pri sadjarstvu lahko še omenimo gojitev domačih lešnikov in orehov. Naši Čiči so zelo pridni pri podiranju dreves, ne pa tako pri sajenju.

Nič ne tarnajmo! Krčimo dračje in preoblikujemo gmajno v travnike, kakor so to delali naši predniki, pogozdimo puste kraške predele, dokler je še čas, sadimo sadno drevje in cepimo povsod, kjer najdemo kako rašeljiko, divjo češnjo in lesniko.

Pri tem delu mora prednjačiti mla-

STARE ČIČKE KORENINE

dina, ki je danes še ob strani. Ne more se odločiti. Mogoče ji še vre v žilah nekaj »kontrabandske«
krvi. Začetek je vedno težak. Vendar moramo začeti in to ne vsak zase. Nastopajmo vedno združeni in enotni! Bodimo tudi v delu borbeni, kakor smo bili v težki borbi, in izvojevali bomo tudi težko gospodarsko bitko!

Dr. Jurišević

Primorsko gozdarstvo

Po prvi svetovni vojni so italijanski in še posebno fašistični izkoriščevalci kaj kmalu odprli nedostopne predele obširnih primorskih gozdov, ki so vanje napeljali strateške ceste in žičnice in po njih motorizirana vozila. Kmalu je pela sekira po vseh gorskih kotih in hrbtih. Koder so po gozdovih ogledali, so bili mladi bukovi sestoji kmalu bolj podobni sadovnjakom kakor pa gozdovom. In še v kraških borovih nasadih sta žaga in sekira našli dosti dela.

Kmet je bil iz gospodarskih razlogov prisiljen prodajati svoj gozd, prodajati kar stoječe dreve na osnovi pismenih pogodb, tako da je imel kupec pravico posekati, česar mu le zakon o gozdovih ni zabranil. Izvrševalec gozdnega zakona pa je bila fašistična gozdna milica, ki je praviloma v prilog kupcu zamižala na obe očesi.

Danes je po Primorskem polno goličav in izsekanih gozdov. Italijanska gospodarska politika je izkoriščala primorske gozdove, ker je računala na daljno ekspanzijo proti vzhodu in pridobitev novih gozdnatih predelov. Hkrati pa je hotela pognati malega gozdnega posestnika na boben, da bi ga nato tudi politično uničila in narodnostno lažje potujčila. Po nedavni

strokovni cenitvi primanjkuje sedaj v gozdovih malega kmeta in na občinski gozdni posesti na Primorskem 8 milijono kub. m lesa v primerjavi z letom 1918.

Zato bo sedaj treba čim prej pogozditi opustošene predele, zboljšati stanje gozdov, malega kmeta in bivših občin, predvsem dvigniti prirastek v njih. Neposredno bodo vodili delo predvsem okrajni gozdarji. Mnogo bodo pomagali pouk in ljudska predavanja. Še posebno posrečeno pa so se spomnili ljudje v postojanskem in idrijskem okraju, kakor je prav, če se postavijo po gozdovih okrajni logarji. Okrajna ljudska odbora in obeh okrajev sta jih postavila 18 in plačevala jih bosta iz posebnega sklada, v katerega rade volje prispevajo neposredno vsi gozdni posestniki, vsak po 40 lir na leto in na ha.

Njih naloga bo, pomagati okrajnemu gozdarju pri naprednem gospodarjenju v gozdovih, nazorno kazati malemu posestniku, kako bo najbolje upravljal svoj gozd, navajati posestnike na potrebno čiščenje gozda, na zatiranje škodljivega mrčesa, nabiranje gozdnih semen in pravilno pogozdovanje. Kjer bo treba, bodo logarji uredili krajevne gozdne drevesnice. (Po »Gospodarskem vestniku«)

Štirideset let Gozdne zadruge v Padričah

Ko zanese popotnika pot skozi Sv. Ivan navkreber čez novo cesto na sedlo Razklanega hriba mimo starih znamenj, ki jih novi čas podira, in avtomobilske ceste, ki jo pravkar gradijo izpod Skednja okrog Lovca in nad Lonjerm, čez hrib in po Veni proti Banam, ga prevzame razgled po mestnem gričevju pod njim, tja preko Katinare in Skorklje. Ko se obrne, da bi nadaljeval pot po Krasu, pa spet obstane sprčo temnega, senčnatga, skrbno gojenega borovega gozdiča, ki prekriva ves rob Razklanega hriba in se ulega na drugo stran vse do tja, odkoder se zemlja proti Padričam (— Pod gričem) spet uravnja, s težko muko izkrcena in obdelana v lepe, bakreno rjave njive. Vse naokrog po Veni, ki je bila še tri leta tega pogozdena daleč tja mimo Bazovice do Slovenca, ni zlepa nobenega drevesa več. Tudi pod Lovcem ga

zlepa ni več, in še marsikod je trda potreba, ki jo je okupator nakopal mestu na gričih, iztrebila do panja sleherno drevje, ki ga je kraški kmet z muko zasadil pred davnimi desetletji, ga obvaroval pred vremenom in zajedalci. Gozdič na Razklanem hribu pa še stoji in rase v prelep okras mestnega roba sredi kraških škribin in v pravo korist ljudem, ki so ga ustvarili.

Tod sta bila nekoč gmajna in gozd, ki sta po razdelitvi fevdov sredi prejšnjega stoletja pripadala padriškim posestnikom v skupno last in užitek. Okrog l. 1892. pa si je tržaška kmetijska družba — Societät agraria — na lepem (mestna občina, ki se je raztezala tudi že preko Padrič in ki je bila v rokah italijanskih bogatinov, je pri tem zamižala na obe očesi) pričela lastiti pravico do gmajne, češ da bo na njej uredila vzoren travnik in

gojila plemensko živino. Občina ji je celo priznala nekako pravico do ureditve travnika na 4000 kv. m površine. Dejansko so kar naglo izkrcili kamnita tla in uredili travnik obkraj ceste proti Trebčam.

Toda padriški kmetje — bilo je tedaj v Padričah 48 posestnikov — so odločno branili svoje stare »jurske«
pravice posebno še, ko je mestna kmetijska družba začela širiti svoj svet, do katerega ni imela nobene lastninske pravice in ji te celo na občini niso priznali. Stari Padričani so se združili. Tožba je trajala 4 leta. In nazadnje so kmetje pravdo le dobili. Gmajna je bila razdeljena, po 3 parcele na vsakega. Gozd pa je ostal še nadalje skupna last in tudi vzorni travnik, ki pa ta hip ni več vzoren, ker ga je poverjeniška vojaščina, kakor je pojasnjeval padriški očanec, spremenila v igrišče in vsega — »popeštala«.

Dolgoletna in težko dobljena pravda je Padričane prepričala o enem: da so dosegli svoj veliki uspeh proti mestni »kmetijski«
gospodi in njenim petičnim zaščitnikom na občini, ker so nastopili

zdrženi kakor en sam mož. In so se zavarovali tudi za bodoče: Jeseni l. 1907. so si ustanovili svojo Gozdno zadrugo v Padričah. In so ostali vedno združeni, složni in trdni. Odoleli so vsem časom, fašističnim, vojnim in okupatorskim. Trden in močan je ostal tudi njihov gozd. Drugod po Krasu so gozdove razdružili, se pravdali zaradi njih, jih zapravili in marsikod jih danes tudi ni več.

A padriška gozdna zadruga ima še svoj prav poseben značaj: Gozd je skupna last. Pota po njem so skupna. Tudi nekaj pašnika je še skupnega. Skupno je gospodarstvo v gozdu. Skupna je pravica do stelje, do drv, do trave. Skupna je tudi dolžnost do dela v njem. Vse to so si padriški zadrugniki zapisali v svoja zadrugna pravila. Skupno premoženje jim upravlja redno izvoljeni odbor, ki vsakega februarja odreja skupno sečnjo lesa, ki ga deli med zadrugnike v enakih delih, ki deli tudi travo in steljo, ki plačuje skupne davke in stroške.

L. 1945. so posekali 1000 stotov lesa. Vsakemu članu so ga odde-

lili po 20 stotov, ostanek in drobni pa sta šla v apnenico, ki so si jo takrat skupno postavili. Nažgali so 100 stotov apna, ki so si ga polovico razdelili med seboj, polovico pa prodali, da so plačali delavce in stroške in da je ostalo še nekaj za rezervo v blagajni. Bila je to njihova druga apnenica. Prvo so jim postavili trije kastavski delavci pred 45 leti.

Vendar je okupator tudi njim napravil mnogo škode. V zadnjih dveh vojnih letih jim je posekal dosti lesa, prekopal gozd z jarkom in jih obil in utrdil s padriškimi borovcem. Toda gozd je ostal. Padričani ga skrbno čuvajo. Lani so ga posadili. 48 ljudi je delalo 2 dni in nasadilo 5000 sadik. Pa jim bo treba še. Sadike so si doslej preskrbovali iz bazoviške drevesnice. A kaže, da si bodo kmalu uredili svojo lastno. Še posebno ker bi rabili na novo 1500 do 2000 sadik. L. 1930. so poskusili z jelkami, pa niso uspevale. Zato bodo vztrajali pri borih. Zelimo jim, da bi se jim ta dobra misel za letnico njihove zadruge dejansko uresničila.

Za blagor jugoslovanskih ljudstev

Minili sta komaj dve leti, odkar se je končala najhujša vojna vseh časov, ki je pomenila za jugoslovanske narode politično propast njihovih prejšnjih reakcionarnih in izkoriščevalskih režimov ter gospodarsko propast vse njihove dežele. Toda že v veliki osvobodilni vojni in dejansko že nekaj let prej sorasle v teh narodih nove, neizbrisne in nezadržne sile, ki so izbruhnile na dan z vso silo v trenutku, ko je bilo odloženo orožje. Tako so jugoslovanski narodi, edini v dolgi vrsti narodov, ki jih je svetovna vojna katastrofa vrgla gospodarsko ob tla, do danes v glav-

nem obnovili svoje narodno imetje, preobrazili svojo upravno politično, gospodarsko in socialno strukturo v smislu ljudske demokracije in socialističnih načel.

Te dni je razvoj doživel tako daleč, da so si že lahko postavili svoj splošni gospodarski petletni načrt za vsesplošni dvig svojega gospodarstva in socialne ravni. Te dni je ljudska skupščina razpravljala o njem. Maršal Tito je imel govor, v katerem je opozoril na drastično razliko med staro in novo Jugoslavijo ter razliko med njenim gospodarstvom in gospodarstvom kapitalističnih držav.

Govor maršala Tita

V kapitalističnem gospodarstvu, je dejal, je osnovni regulator proizvodnje dobiček lastnika proizvajalnih sredstev, kapitalista. Povpraševanje igra pri tem veliko vlogo. Kakor hitro raste to zahteva, nastopi kriza. V Jugoslaviji pa proizvajajo danes za potrebe ljudi in ne za dobiček. Zato so take krize nemogoče. Država skrbi, da se potrebne krijejo same, amak da tudi povečana produkcija ostane stalni pobudnik za povečanje blaginje posameznika in vse skupnosti.

Da sta v okviru načrta potrebni predvsem elektrifikacija in industrializacija države, je razlog v tem, da je država v času vojne strašno trpela, da je bila stara Jugoslavija v napol kolonialnem položaju in da so tuji kapitalisti črpali v Jugoslaviji velikanske dobičke. Tako so

Kmetje!

Volite kandidate

Enotnih sindikatov!

n. pr. bakreno rudo iz borskih rudnikov izvažali v Francijo, iz Francije pa uvažali v Jugoslavijo baker po zelo visoki ceni. V bakreni rudi pa je precej zlata, ki je prav tako šlo v Francijo in so si ga tam izločili. Vrednost tega izvoženega zlata je dosegla vrednost v Jugoslaviji naloženega francoskega kapitala, bakrena ruda pa jim je ostala zastoj. Isto je bilo pri svinčeni in cinkovi rudi v Trepči, v kateri je mnogo srebra. Po zaslugi nekdanjih politikov in celo krajevne družine sta lahko Shell in Standard Oil preprečili pridobivanje nafte v Jugoslaviji, čeprav je za to mnogo možnosti, da sta toliko dražje prodajala svojo nafto. V Jugoslaviji je nastala tkalna industrija tudi zaradi tega, da je bilo treba uvažati drago plačano predivo.

Delo in kultura

V okviru načrta bo država podprla tudi obrtništvo, ker industrija še dolgo ne bo krila vseh potreb ljudstva. Na nekaterih področjih pa ga sploh ne bo mogoče nadomestiti. Podprla bo kmetijstvo, da bo prešlo iz ekstenzivnega v intenzivno. Prav temu namenu tudi v znatni meri služi industrializacija države. Država bo pospeševala načrtno kmetijstvo, da bo ustrezalo njenim potrebam. Načrtno bo odkupovala žito in industrijske rastline, ne bo pa odpravila zasebne lastnine.

Odpadla bo sleherni brezposelnost. Zanesljivo se bo zboljšala življenjska raven vseh delovnih ljudi. Toda strogo bo treba preprečiti sleherni partikularizem, vsak lokalni patriotizem.

Analiza načrta

Predsednik zvezne načrtna komisije Hebrang je novi petletni načrt organiziral. Načrt je bil mogoč, ker država pospešuje koristi delovnega ljudstva, ker gradi nove socialistične odnose v proizvodnji, ker je dala gospodarstvu novo organizacijsko obliko, osvobodila kmetijstvo kartelov in bankirjev, dala trgovini novo vlogo, pocenila kredit, na novo razdelila narodni dohodek (fondi, potrošnje, akumulacija in državnih rezerv),

Jugoslavija je bila nekoč med najbolj zaostalemi državami Evrope. Proizvajala je po 1939 kmetijsko prebivalca, 6 kg železa, 15 kg jekla, 71 kw ur električnega toka, 0,06 kg nafte, 42,5 kg cementa, pridelovala na hektar 11 m. st. pšenice, 61 m. st. krompirja, 180 m. st. sladkorne pese, porabila 0,3 kg umetnih gnojil, pridobila 900 l mleka na kravo. Bila je za vsemi približno tam kakor Romunija in Bol-

Elektrifikacija in industrializacija

Za elektrifikacijo bo do 1951. l. investiranih 30 milijard dinarjev. Proizvodnja električnega toka bo dosegla 4,5 milijard kw ur (4 krat več kakor l. 1939.), na prebivalca 272 kw ur (1939. l. 71).

V rudarstvu bo investiranih 30 milijard din. Povečala se bo proizvodnja premoga od 6 milijonov ton v l. 1939. na 16,5 milijonov ton v l. 1951., nafte od 1000 na 450.000 ton, železne rude od 613.000 na 1,5 milijona ton, surovega železa od 101 na 550 tisoč ton, jekla od 235 na 760 tisoč, na enega prebivalca od 389 na 1031 kg premoga, od 15 na 48 kg jekla, od 0,1 na 0,8 kg aluminija.

Jugoslovanska mornarica

V živilsko in lahko industrijo bo investiranih 24 milijard din. Vrednost njenih izdelkov se bo do 1951. l. povečala za 150%. V promet bo investiranih 72,6 milijard din. V promet bo prišlo 780 lokomotiv, 2930 potniških, 29.000 novih tovornih in 365 službenih vagonov. Zgrajenih bo 1900 km železniških prog, povečal se bo prevoz blaga za 300, prevoz potnikov za 150%. Jugoslovanska trgovinska mornarica bo obsegala 600.000 br. reg. ton ladjev. Njen promet se bo povečal za 2000% pri blagu, za 250 pri potnikih.

V industriji gradbenega materiala bo investiranih 4,5 milijard din, njena proizvodnja se bo povečala za 8 krat v primeru z l. 1939. V stanovanjske in komunalne gradbe bo investiranih 37 milijard dinarjev, zgrajene bo 15 milijonov kv. m stanovanjske površine. Za olupljanje in ureditev mest bo izdanih 7 milijard din.

Zadnja v Evropi

Tehnična oprema kmetijstva je bila v stari Jugoslaviji obupna. Porabili so letno komaj 200 vagonov apnenega dušika (le 5 do 10% domače proizvodnje). Pri tem pa so 2 do 4 tisoč vagonov tega umet-

garija. Petletni načrt ima nalogo: opraviti gospodarsko in tehniško zaostalost, dvigniti gospodarsko in obrambno moč, okrepiti in razviti socialistični sektor narodnega gospodarstva, dvigniti splošno gnotno stanje delovnega ljudstva.

Zato določa načrt 278,3 milijarde din investicij. Za industrializacijo in elektrifikacijo države bo investiranih 120 milijard dinarjev. Vrednost industrijske proizvodnje bo l. 1951. petkrat večja kakor 1939. Njen delež v skupni proizvodnji se bo dvignil od 45 na 64%. Skupna proizvodnja pa se bo povečala za 2,4 krat. Proizvodnja v socialističnem sektorju za 5 krat. Zgradi se bodo cele vrste novih industrijskih panog: industrija težkih in srednjih orodnih strojev, elektroindustrija in industrija težkih lokomotiv in vagonov, vodnih turbin, velikih parnih kotlov, kamionov, traktorjev, težkih kmetijskih in gradbenih strojev, žerjavov itd. Proizvodnja v kovinski industriji se bo povečala 7 krat, gradbenega materiala 8 krat, kmetijske industrije 9 krat, električne industrije nad 10 krat.

nega gnojila izvozila v tujino. Petletni načrt se ne dotika kmetove zasebne lastnine, zato pa jo vključuje v načrtno gospodarstvo. V kmetijstvo bo investiranih posredno in neposredno 32,5 milijard din. Od tega bo šlo od posrednih investicij 940 milijonov za kemijsko industrijo, 840 za industrijo kmetijskega orodja in strojev, 11,5 milijard za živilsko industrijo, ki bo pridelovala kmetijske pridelke. Do l. 1951. bo izdelanih za 3 milijarde kmetijskih strojev in orodja, za 2,1

Tempo dela in uspehov

V petih letih se bo produktivnost dela v industriji povečala za 66, v rudarstvu za 90, železniškem prometu za 40, v gradnji stanovanj za 46%, stroški v trgovini se bodo znižali pod 10% prodajnih cen na drobno (l. 1939. 39%). Znatno se bo povečala realna meza in dohodek delovnih ljudi. Za gradnjo stanovanj, bolnišnic, zdravilišč, šol in kulturnih ustanov bo investiranih 55,7 milijard din. Blagovni promet se bo povečal od lanskim 55 na 102 milijardi din. Na prebivalca bo prišlo v primerjavi z l. 1939. dvakrat več sladkorja, 1,5 krat več svinjske masti, trikrat več rastlinskega olja, 9 krat več mesnih izdelkov, 5,5 krat več konzerviranih rib, 17 krat več testenin, 16 krat več konzerviranega sadja, dvakrat več tekstilnega blaga, 2,5 krat več obutve, štirikrat več pohištva. No

Slovenski delež načrta

V razpravo o načrtu je posegel tudi predsednik slovenske vlade Miha Marinko. V svojem govoru je ugotovil: Po načrtu pripade Sloveniji naročil za 11 milijard (5 milijard din v 1939. l.) industrijske proizvodnje. Proizvodnja se bo zvišala v kovinski industriji 3 krat, v kemični 2 krat, v industriji gradbenega materiala 2,5 krat, v prehrabeni industriji 5 krat. Od 40.000 ton turbin bo Slovenija izdelala 2500 ton. (l. 1939. jih je izde-

umetnih gnojil, za 1,6 sredstev za zaščito rastlin. Kmetijska proizvodnja se bo povečala od 63,8 milijard v l. 1939. na 96,7 milijard v l. 1951. Donos belega žita se bo povečal za 15% na ha, koruze za 20, industrijskih rastlin do 33% na ha. Izsušeni bo 400.000 ha močvirij, namakane pa 400.000 ha zemlje.

V tehniki je bila stara Jugoslavija na zadnjem mestu v Evropi. V kmetijstvu je prevladoval lesen plug in podobno je bilo v industriji. Rudnik živega srebra v Idriji je prav do osvoboditve uporabljal še nekatere naprave iz Napoleoneve dobe. V Jezerini na Kosmetu so z ročnim delom pridobivali 8200 ton kromove rude, jo prenašali s tovornimi konji 6 km daleč in jo nato vozili z volovsko vprego še nadaljnih 25 km do železnice. V nekaterih plavžih je 200 delavcev v 24 urah proizvajalo 100 ton surovega železa, moderne visoke peči pa proizvajajo v istem času s 43 delavci 500 ton. V tovarni Sever so rabili za izdelavo elektromotorja 20 krat več časa kakor v sodobno opremljeni tovarni. V podjetju „Elektrobosna“ v Jajcu so bili do seženi v elektrokemiji prvi pionirski izumi, toda hidrocentrala, ki je dajala gonilno silo tej tovarni, je prejemale vodo po lesenem koritu.

Gospodarski načrt je zgrajen tako, da bo doseženi velik napredek po vseh republikah, da se bodo pa vendar gospodarsko dvignile predvsem najbolj zaostale. V stari Jugoslaviji je bil razvoj industrije v skladu s politiko nacionalnega zatiranja. Če postavimo stanje industrije v posameznih jugoslovanskih področjih l. 1939. na 100 točk, se je razvila do l. 1939. v Srbiji na 140, v Hrvaški na 107, v Sloveniji na 110, v Bosni in Hercegovini ter Crni gori na 111, v Makedoniji pa je celo nazadovala na 92 točk. Če se postavijo stanje v l. 1946. na 100 točk, se bo industrijska proizvodnja razvila do l. 1951. v Srbiji na 439, v Hrvaški na 466, v Sloveniji na 368, v Bosni in Hercegovini na 800, v Crni gori na 775 točk.

va Jugoslavija se bo v razvoju industrijske proizvodnje pomaknila naprej 19 krat hitreje kakor stara Jugoslavija. V tej so zgradili po 48 km železniških prog na leto (1939 do 1940), v novi jih bodo zgradili po 340. Industrijska proizvodnja se je prej povečala za 2% na leto, sedaj se bo po 38%.

Tako hiter bo tempo, ker je razvoj industrije, kmetijstva, prometa, gradnje in oskrbe sedaj sklopa skupna ljudska stvar, ker je delovno ljudstvo sedaj vse bolj požrtvovalno, ko dela zase, in ker se gospodarstvo razvija po načrtu. Evidenca o izvedbi letošnjega načrta v prvem tromesečju kaže, da so ga izpolnili industrija za 104%, rudarstvo za 101%, promet za 101%, in tudi setveni načrt se v glavnem izvaja.

lala 28 ton). V Sloveniji se bo na novo organizirala proizvodnja gradbenih strojev (2790 od 7600 ton v vsej državi). V Sloveniji se bo razvila nova in za vso državo edina proizvodnja koles in pisalnih strojev (10.000 na leto). Proizvodnja kmetijskih strojev in orodja se bo povečala za 2,5 krat v primeru z l. 1939. Slovenija prevzame gradnjo novih tovarn za proizvodnjo kemijskih predmetov, ki jih do sedaj niso proizvajali, uvedla bo proizvodnjo novih vrst gradbenega materiala, povečala proizvodnjo in potrošnjo električnega toka za 4 krat, razširila premogovnike v Trbovljah in Velenju, zgradila si bo kombinat za predelovanje lignita, prenovila vse železarnice. Na drugi strani se bo zmanjšala sečnja lesa za 20%, ker ga bosta kot gorivo nadomestila premog in elektrika. Ogromno pa se bo povečala proizvodnja lesnih izdelkov. V kmetijstvu se bo proizvodnja povečala za 24%, posebno v poljedelstvu (za 52%). Na novo bodo pridobivali na Slovenskem sladkorno peso (1350 vagonov letno). Proizvodnja oljaric se bo povečala za 5 krat, lanu in konoplje za 3 krat, hmelja za 2 krat, krompirja za 70%, zelenjave za 100%. Umetnih gnojil bodo v Sloveniji porabili 8 krat več, sredstev za zaščito sadnega drevja 4 krat.

Od vsepovsod

10.000 HA SLOVENSKE ZEMLJE bo obdelane s traktorji. Traktorske brigade na Slovenskem so se letos pogodile z upravami državnih posestev in kmeti, da jim preorjejo nad 10.000 ha zemlje, dvakrat toliko kakor lani. V prvem tednu aprila so izpolnile že 15% svojega načrta. Na privatnem sektorju bodo preorale okrog 85% navedene površine. V Crnomelj-skem okraju so preorale 14.000 parcel (228 ha), na Rakeku 630 parcel (136 ha) td. Najboljši uspehi so bili doslej doseženi v Savinjski dolini.

SLOVENSKA DRŽAVNA SEMENARNA je razdelila doslej 65 vagonov žitnih semen, 100 vagonov semenskega krompirja in več vagonov raznega drugega semena. Malim posetnikom je delila seme brez vsake obveznosti, večji ji bodo vrnili trikrat toliko žita. Letos so razdelili tudi 1120 vagonov umetnih gnojil, trikrat več kakor katero koli leto doslej. Tudi orodje izdelujejo že vse doma, tako da so že docela neodvisni od uvoza.

JUGOSLOVANSKI MEDNARODNI ŽELEZNISKI PROMET se postopno razvija. Že lani je bil obnovljen blagovni promet z Bolgarijo, Romunijo, Mađarsko, Poljsko, Avstrijo in Svico. Letos so obnovili promet s Francijo preko Avstrije in Nemčije odnosno Svice ter z Nizozemsko. Preko Jugoslavije gre tudi obnovljeni promet med Bolgarijo in Svico.

PRVA ŽENSKA TRAKTORSKA BRIGADA. Na kmetijsko-strojni postaji v Topoli pri Banjaluki se je ustanovila v zgodnji pomladi prva ženska traktorska brigada v Bosni. Vse osebe sestavljajo mladinke. Delo poteka uspešno in brigada tekmuje z ostalimi brigadami na postaji. Posebno so se mladinke izkazale v varstvu strojev.

12.800 OPEK V ENEM POSADU. Zidar Sokolov, znani instruktor stahanovskih metod, gradi s stotinami tovarišev livarno v Zaporozju. Pri njem se je izučilo že mnogo zidarskih mojstrov — stahanovcev. Sokolov pa je te dni dosegel rekord pri zidanju z opeko. V 6 urah je položil 12.000 opek in presegel normo za 85%. Tega dne je zaslužil 325 rubljev.

NAJVEČJI KANAL V EVROPI je prekop Moskva-Volga, ki veže Moskvo z Jaroslavom na Volgi. Približno 1500 km dolga vodna pot je bila z njim skrajšana za več kakor 1000 km. Odkar so ga zgradili, so prepeljali po njem že več ko 15 milijonov ton blaga. Moskva je po njem zvezana z Volgo in Kaspiškim morjem na eni ter z Vzdornim in Belim morjem na drugi strani. Pravkar gradijo v okviru petletke nov prekop, ki bo vezal Crno in Kaspiško morje.

ŽELEZNISKI STROJ „KUJBI SEV“ je tovarni stroj novega tipa, ki so ga zgradili v Kolomni. Stroj vleče 70 tovornih vozov z brzino 80 km na uro.

PRI SINDIKALNIH VOLITVAH V RIMU so zbrali v Delavski zbornici KPI 80.000 glasov, socialisti 24.000, demokratske stranke 22.000. V novem izvršnem odboru je 12 komunistov, 3 socialisti, 2 republikanec in 1 Saragatov socialist.

Industrija v ZSSR se po vojni izredno naglo obnavlja in dalje razvija. Mesec za mesecem otvarjajo nove tovarne in delavnice. V februarju se je pričelo delo v treh delavnicah zakavkaškega kovinarskega kombinata. V Tbilisiju so dogradili prvi del ogromne kemične tovarne Plastmas. V Karagandi je začela delovati ogromna opekarna, ki bo izdelovala po 20 milijonov opek na leto. Na obali reke Isata so zgradili prvo zauralsko ladjedelnico. V Kijevskem okrožju se je začelo delo v novi steklarni, v Litvi v novi predilnici lanu in v tovarni za raznovrstno orodje, v Kijahti v Burjatski Mongoliji pa v novi tovarni obutve. V Bakuju so dogradili velik kombinat lesne industrije, v Rigi prvo letonsko tvornico briketov. Produktivne zadržuje v Kijevskem okrožju so zgradile tri nove tekstilne tovarne. V smolenskem okrožju pa se je začelo delo v sedmih tovarnah za predelavo lesa.

Splošna stavka v Italiji

Kakor po vsem svetu so demokratske množice tudi v Italiji z veličastnimi manifestacijami proslavile delavski praznik 1. maja. Toda podobno kakor v Trstu so ponekod v Italiji neofašistični elementi, ki se jih mnogo skriva med agrarci in monarhisti, povzročili nered in teror. Siciliji in Portelli della Ginestra pa je prišlo do pravega pokolja. Dva prvomajska spreveda je ob njunem stiku napadla skupina teroristov s težkimi in lahkimimi strojnimi. Cela vrsta ljudi je bila ranjena, šest izmed njih pa je pri priči podleglo poškodbam.

Vlada je sicer izdala stroge ukrepe proti napadalcem, toda vso Italijo je zajelo silno ogorčenje, ki se je v petek stopnjevalo. Italijanska sindikalna organizacija se je odločila z generalno stavko. Bila je to prva splošna politična stavka stavka v zadnjih 25 letih. Sodelovalo je po dosedanjih podatkih 6 milijonov delavcev in namencev. Po vsej Italiji so se vršila v okviru stavke ogromna protestna zborovanja proti fašističnemu terorju, ki je zavzel v zadnjem času že zelo resen značaj. V Palermu se je v soboto popoldne večtisočglava množica udeležila pogreba padlih žrtev fašizma.

PARADA MLADOSTI, ZDRAVJA IN MOČI

Obzidje tržaškega stadiona je bilo premajhno, da bi lahko sprejelo toliko ljudi, kot jih je v nedeljo prihitelo k Sv. Soboti, 30.000 glav množica ga je napolnila do zadnjega kotička in še enkrat tolikšno število si je našlo prostora na bližnjih gričih. Nikdar prej še ni imel stadion priliko sprejeti med svoje obzidje tako ogromno število ljudi, nikdar prej še ni stadion doživel tako impozantnih in mogočnih prireditev kot na praznik 1. maja, ki ga je delovno ljudstvo Tržaškega ozemlja po veličastni povorki po tržaških ulicah proslavilo prvomajskega popoldne s fizikalno revijo mladosti, zdravja in moči.

Kakor je dopoldne nepregledna množica Slovencev, Italijanov in Hrvatov Tržaškega ozemlja v mogočni povorki jasno dokazala vseinu svetu ogromno večino, ki jo predstavlja na Tržaškem ozemlju in pokazala fašistični drhali, čigav je jutrišnji dan, tako je delovno ljudstvo tudi popoldne na stadionu športnem polju doseglo zavidanja vredno stopnjo. Otroci našega delavca in kmeta so kljub vsakodnevnu težkemu delu, zvečer našli še toliko časa, da so se zares dobro naučili težkih telovadnih vaj in z njimi dostojno doprinesli svoj delež k velikemu prazniku vsega

delovnega ljudstva sveta.

Kdor se je udeležil lanskega 1. majskega fizikalnega dela na stadionu, je letos z radostjo ugoz fizikalno parado, v kateri so bile zastopane skoraj vse fizikal-

NASTOP MLADINK NA STADIONU

turne panoge, od telovadbe in lahke atletike do nogometa in motociklizma, dokazalo, da je tudi na tovil veliki napredek, tako v organizaciji in množičnosti kot v izvedbi in lepoti. Letošnji fizikalni del je bil pravi triumf naprednih sil, ki si kujejo lepšo in boljše bodočnost, je bil visoka pesem popolnosti in lepote, ki jo je zapelo 25 let tlačeno ljudstvo, je bil neizpodbiten dokaz vrednosti in sposobnosti delovnih množic.

Vse navdušenje pa je doseglo višek, ko so mimo tribune, medtem ko so mladinci z dveh strani zapuščali telovadni prostor, prikorkali z rdečo zastavo na čelu v obojorednih partizanski borec.

zovale različne fizikalne panoge (veslanje, plavanje, met kopja, košarko itd.) in različna dela (pranje in obešanje perila, nošenje vode v škafu, grabljenje sena itd.). Svojo točko so izvedle graciozno in s prelepimi gibi so dokazale viden napredek od lani.

Veletoci in smrtni skoki

K drugu, ki je bil postavljen pred srednjo tribuno, je priteklo 6 vrhunskih telovadcev v belem dresu, ki so z izredno eleganco in dovršenostjo izvajali najtežje vaje z veletoci in odskoki s salti, v katerih so pokazali najvišji razred vrhunske telovadbe. Množica je vsakega posameznega telovadca nagradila z navdušenim odobravanjem.

Sindikalni reprezentanci

Za mladinkami sta pritekli na igrišče delavski nogometni enajstoričnici Zagreba in Milana. Zagrebčani v rdečih dresih, Milančani v belih s plavo črto. Bil je to velik dogodek, bilo je to prvo zblizanje na sportnem polju med italijanskimi in jugoslovanskimi delovnimi množicami, zblizanje, ki se bo v bodočnosti še poglobilo. Kapitana moštev sta si izmenjala šopke cvetic in spominski plaketi, nakar je dal sodnik znak za pričetek igre.

Zagrebska delavska enajstoričnica je tudi v tej tekmi tako kot proti delavski reprezentanci Trsta, s katero je igrala v sredo in to odpravila z rezultatom 3:0, pokazala svojo visoko stopnjo. Bila je daleko boljše od Milančanov tako po tehniki kot po kombinatornih zamislih. Njeno enajstoričnico sestavljajo nogometni igralci, ki so pravi mojstri svoje stroke. Dovršeno obvladajo žogo, imajo odlično tehniko in železno kondicijo.

Milančani se temu nogometnemu kolosu niso mogli prav upirati ter so se morali omejiti na obrambo. Najboljšega moža so imeli v vratarju, ki jih je s svojimi fantastičnimi paradami rešil hujšega poraza.

Ze takoj po začetnem žvižgu je udarila na dan razlika obeh enajstoričnic. Zagrebški delavci so takoj začeli prevladovati na igrišču in že v 4. minuti dosegli prvi gol. Njihova premoč je postajala vedno bolj očitna. Gol je visel v zraku. In res so Zagrebčani v 14. minuti dosegli po Lokovski prvi gol. Odlično podano žogo je z neubranljivim strelom poslal v levi kot. Ze 2 minuti zatem je Matošič povisal rezultat na 2:0. Milančani so se žilavo upirali ogromni premoči, vendar niso mogli preprečiti, da ne bi Matošič v 40. minuti tretjič potresel njihovo mrežo.

Tudi v drugem polčasu so bili Zagrebčani daleko boljše enajstoričnice, ki so s svojo odlično igro navdušili 30.000 glavo množico. Igrali so sicer manj učinkovito kot v prvem delu, a zato so podali pravo akademsko igro nogometa. V tem delu njihove ekshibicije so v 13. minuti zabili še 4. gol po Broketi. V 19. minuti je sodnik prisodil v korist milanskega moštva enajstmetrovko, ki jo je pa Stinič ubranil.

Zagreb: Stinič, Kokeza, Dubravčić, Batinič, Katnič, Radovniković, Vidjak, Matošič, Lustica, Lokošek, Broketa.

Milan: Cozzi, Boschetti, Alenni, Bianchi, Moneta, Monzoni, Vitani, Povia, Maetti, Tagliabue, Angoli.

Najlepša točka dneva

V odmoru nogometne tekme pa je okoli 200 mladincev in mladink nastopilo z vajami, katere bodo izvajali tudi v Beogradu in Pragi. Mladinci so bili v rdečih hlačkah in belih dresih, mladinke pa v belih krilih in belih bluzah. Vaje, ki vsebujejo najtežje telovadne gibe skupinskih prostih vaj, so mladinci in mladinke, razdeljeni v 7 posameznih skupin, katerih vsa-

Nagrajene skupine

Takoj po končanih telovadnih nastopih je koordinacijski odbor javil izid tekmovanja ter izročil zmagovalcem prehodne zastavice. Tekmovale so posamezne vasi med seboj, v Trstu pa posamezna društva in tovarne in končno so tekmovali tudi okraji. Tekmovali so z ozirom na procent udeležbe telovadnega nastopa in z ozirom na število prebivalstva vasi ali število članov društva.

MESTO TRST:

Med mladinci v Trstu so dosegli prvo mesto mladinci s Kolonkova, 11,8% se jih je udeležilo prvomajskega nastopa.

Med mladinkami so dosegle tudi prvo mesto mladinke s Kolonkova (21%).

Med pionirji so bili prvi pionirji iz Lonjerja (19,1%), med pionirkami so zopet bile prve pionirke s Kolonkova (35%).

PODEZELJE:

Mladinci: Cerovlje-Medja (11,22%).

Mladinke: Sempolaj (8,49%).

Pionirji: Čezarje-Koper (6,67%).

Pionirke: Sv. Barbara (7,30%).

TOVARNE

Tovarna strojev.

OKRAJI:

Mladinci okraj Nabrežina.

Mladinke: okraj Nabrežina.

Pionirji: okraj Nabrežina.

Pionirke: okraj Milje.

Pesem dela in žuljev

Veličasten je bil pogled na tisoče mladincev in mladink, ki so ob zvokih godbe izvajali vaje, ki so simbolično vsebovale gibe vsakdanjega dela našega kmeta in delav-

lih in belih bluzah. Za pasovi pa so imele ene rdeče in modre, druge zelene in bele robce. Tudi med njimi so bile take, ki še niso izpolnile 5 let. Telovadne vaje so

PRIZOR IZ TEKME SINDIKALNIH REPREZENTANC ZAGREBA IN MILANA

ca. Na tisoče teles se je zlilo v harmonično celoto gibov, ki so bili izvajani z vso tisto lepoto in dovršenostjo, zaradi katerih je postala telovadba najlepša fizikalna panoga. Veličasten in obenem prisrčen je bil pogled na naše najmlajše, katerih mnogi niso izpolnili niti 5 let. Bili so tako srčkani in ljubki s svojimi malimi telesčki, s svojo resnostjo in s svojo otroško močnatostjo, da jih je ogromna množica nagradila s spontanim dolgotrajnim aplavzom.

Junaki motorjev

Fizikalno parado so otvorili motociklisti z defilejem. Bobnenje jeklenih konj je napolnilo ozračje in se združilo s ploskanjem in pozdravljanjem 30.000 glavo množice. Po defileju sta bili dve „drit-trak“ dirki. V prvi z motorji s prikolicami so pokazali svojo drznost in hladnokrvnost, v drugi z motorji brez priklole pa so junaki motorjev s svojo akrobatsko vrnjo na ovinkih pripravili množico v pravi delirij navdušenja, ki se je stopnjevalo iz runde v rundo.

Nastop najmlajših

Ni še utihnilo bobnenje motorjev, ko so že ob zvokih koračnice prikorkali na telovadišče naši najmlajši v hlačkah oranžne barve in v belih copatah. Njihova drobna telesa so bila že orjavela od prvih spomladanskih sončnih žarkov. Ko so odlično izvedli prihod in razstop, se je zlilo 2000 postavice v eno samo telo, ki je ob zvokih klavirja izvajalo telovadne gibe. Toliko ljubkosti in prisrčnosti je bilo v teh vajah naših pionirjev, da jih je navdušena množica nagradila z dolgotrajnim odobravanjem.

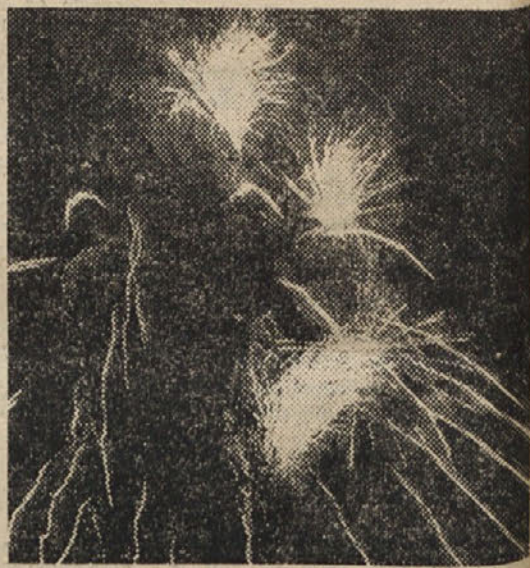
Medtem ko so pionirski korakali s telovadnega prostora, se je ta že polnil s pionirkami v zelenih kril-

izvajale z graciozno in otroško prisrčnostjo, zraven pa so bile resne, kajti zavedale so se, da so tudi one s svojimi vajami doprinesle k čim lepšemu uspehu 1. majske proslave. Bilo jih je toliko, da so morale dvakrat nastopiti. Med vajami pa so izza pasov potegnile barvaste robce, ki so plapolali v vetru in se prelivali v pravilno fantazijo barv.

Ni se še poleglo ploskanje, ko so pionirke z barvastimi trakovi pozdravljale množico, ko je že nov val navdušenja zajel obzidje tržaškega stadiona. Na igrišču so prikorkali atleti Zveze društev za telesno vzgojo. Na čelu so tri atletinje in dva atleta nosili zastave ZDTV, za njimi pa so se razvrstili boksaarji in atleti. Na sredi igrišča so bili postavljeni improvizirani ringi, v katerih so boksaarji prikazali tehniko tega sporta, v rundi pa je medtem časom teklo 16 lahkoatletov in atletin štafetni tek.

Kovači in tesarji

Po nastopu atletov ZDTV so prikorkali v vzornih redih in s smelim korakom na telovadni prostor, burno pozdravljeni od množice, mladinci v rdečih hlačkah in v belih bluzah. Ko so dovršeno izvedli prihod in razstop, so se mlada množica telesa pričela zlivati v harmonične gibe, ki so simbolično prikazovali delo kmeta in delavca in lahkoatletske discipline. V svojih gibih so pokazali met kroglice, tek, košarko, plavanje, tenis itd. V drugi vaji pa so prikazali košnjo in druga poljska dela ter delo kovačev in žagarjev itd. En sam dolgotrajen in spontan aplavz je zajel ves stadion in segel daleč preko njega, s katerim je delovno ljudstvo nagradilo mladince za krasno izvajanje vaj.

UMETNI OGNJI NA MONTEBELLU

Bistriško zadružništvo

V zadnjih šestih mesecih se je zadružništvo močno razvilo v bistriškem okraju, zavzelo je vsa področja gospodarstva.

Sedaj imamo 16 obnovitvenih zadrug s 1057 člani. Te zadruge, ustanovljene med prvimi, so znano prispevale k obnovi naših požganih vasi.

Okrajna gospodarska zadruga ima 5 poslovalnic v sami Ilirski Bistrici in po bližnjih vaseh ter šteje 2775 članov. Nujna je pa tudi decentralizacija in osamosvojitve poslovalnic, kar bo pospešilo samoiniciativnost in razvoj. Poleg gospodarske zadruge, kateri pripadajo sedaj tudi mlekarne v Bistrici in Hrušici, delujejo tudi tri samostojne Naproze na Pregarju, Hrušici in Zabičah s približno 650 člani. Število teh zadrug se bo verjetno povečalo, tako tudi število članov in delovanje zadrug se bo ojačilo posebno jeseni.

V Ilirski Bistrici je bila ustanovljena meseca februarja stanovanjska zadruga, ki je štela ob ustanovitvi 282 članov. Skrbela bo za delavska stanovanja. Pri obnovi uspešno sodeluje mizarjska zadruga v Ilirski Bistrici, kjer dela 34 mizarjev in vajencev.

Kmetijska obvelovalna zadruga na Pregarju

Na Pregarju je bila ustanovljena pred meseci prva kmetijska obvelovalna zadruga, ki dviga in usmerja kmetijstvo v Brkinih.

V bodoče bo treba misliti najprej

na osamosvojitve vseh poslovalnic Okrajne gospodarske zadruge. Vodstvo mlekarne pa naj bi prevzelo Mlekopromet. Večje število Naproz bo neobhodno potrebnih posebno jeseni za odkup pridelkov, že sedaj jih potrebovali za nabavo vseh potrebščin.

V Trnovem in Hrušici, kjer imamo mlekarne, bi bilo treba ustanoviti tudi 2 živinorejski zadrugi. V najkrajšem času bo ustanovljena druga Kmetoza na Sušaku, ker ljudstvo močuti potrebo po njej in si jo želi. V Novi Kračini bi radi imeli lesno produktivno zadrugo, ki bi dajala naravnost zadrugam za potrebe, obenem pa bi imela važno nalogo, da skrbi za pogozdovanje in umno gozdarstvo.

Sadjarsko zadružništvo

Posebno v Brkinih bi se lahko razvilo sadjarstvo. Zato je verjetno kar že govore po vaseh, da se bodo ustanovile sadjarske zadruge v Trnovem, na Suhorju in po drugih brkinskih vaseh.

V Bistrici sta bili končno zelo potrebni obrtniška zadruga mehanikov in čevljarjev. Možnosti so velike. Težnja po zadružništvu se širi vedno bolj, le pomankanje kadrov je veliko. Okrajni ILO je zato organiziral v Bistrici tečaj za zadržniško knjigovodstvo, ki je bil posebno novitvenim zadrugam v veliko korist.